

Gravplassmelding

for Nes kommune 2022 - 2050

Nes kirkelige fellesråd

Forord

Denne gravplassmeldingen er utarbeidet av Grindaker AS i samarbeid med Nes kirkelige fellesråd våren 2022. Meldingen er tenkt som et førende dokument for utvidelse og omregulering av de syv gravplassene i kommunen i årene frem mot 2050. Gravplassmeldingen bygger på funn fra gravferdsundersøkelsen for Nes kommune som ble gjennomført januar 2022.

I dokumentet presenteres de syv gravplassene slik de fremstår i dag. Videre gjøres en utregning for fremtidig prognose knyttet til befolkningsvekst og dødsrater for de ulike soknene. Dette legger videre grunnlag for tanker og prinsipper som presenteres i slutten av dokumentet, og som sier noe om hvordan gravplassene bør utvikles og tilrettelegges de kommende årene.

Vi ser en tydelig trend i at gjeldende tradisjoner og skikker i forbindelse med gravlegging er i ferd med å endre seg. Nes har allerede fått sine første minnelunder og kremasjonsandelen er i en stigende kurve. I tiden fremover er det også viktig å tilrettelegge for gravfelt for andre tros- og livssynssamfunn enn den kirkelige. Nye tankesett knyttet til gravlegging vil videre føre til en mer arealeffektiv gravlegging, og potensielt bidra til å løse problematikk knyttet til dette på de gravplassene hvor presset er størst.

Forside og under: Udenes kirke, foto: Damian Heinisch

Innhold

Forord	2
Styrende lover og forskrifter	4
Gravferdsloven	4
Kommunen og gravferdsforvaltningen	4
Gravferdsforskriften	5
Lokale gravplassvedtekter	6
Bevaring og vern	6
Fredede gravplasser	6
Gravtyper	8
Kistegrav	8
Urnegrav	8
Grav i anonym minnelund	10
Grav i navnet minnelund	11
Grav med felles gravminne	11
Askespredning	13
Urnevegg	13
Gravplasser i Nes kommune	14
Auli gravplass	16
Klodsbodding gravplass	18
Årnes gravplass	20
Fenstad gravplass	22
Ingeborgrud gravplass	24
Nes gravplass	26
Udenes gravplass	28
Ulike tros- og livssynssamfunn	30
Behov og rettigheter	30
Praksis	30
Status i Nes kommune	30
Livssynsåpne sermonirom for alle	31
Funn fra gravferdsundersøkelsen 2021/2022	32
Beregning: fremtidig gravbehov	34
Befolkningstilvekst	34
Gravferdsprognose	36
Dødelighet	36
Gravkapasitet på gravplassene i Nes kommune	39
Fremtidig arealbehov	39
Tilleggsvurdering: Årnes gravplass	40
Oppsummering: anbefalinger for tiden frem mot 2050	44
Begrepsliste	46

Styrende lover og forskrifter

Gravferdsloven

Det er *Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravplassloven)*, av 01.01.1997 og sist endret 01.07.2022, i tillegg til tilhørende forskrifter og lokale gravplassvedtekter, som gir de nødvendige rammene for gravferdsforvaltningen.

Gravferdsloven inneholder bestemmelser om tidsfrister for gravlegging, hvem som kan besørge gravferd og om kremasjon (§9 og 10, 12). Det er mulig å feste en grav ved siden av den som tas i bruk, med festetid opp til 20 år. Festeretten kan bare innehas av én person og denne kan om ønskelig overføre retten til en annen (§14 og 16). Festeren bestemmer hvem som skal gravlegges i graven, han kan forsyne graven med gravminne og er forpliktet til å holde graven i hevd (§15).

Gravferdsforskriften

Det er *Forskrift til lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsforskriften)*, av 01.01.1997 og sist endret 01.07.2022, som setter ramme for og regulerer hvordan et gravsted skal utformes. Eksempelvis sier forskriften at alle gravplasser skal være inngjerdet og ha et veisystem som fører til hvert enkelt gravfelt. Et særs viktig premiss er at gravplassen skal være universelt utformet, og være tilrettelagt slik at det er god fremkommelighet for alle. Videre skal gravplassen inndeles i mindre enheter, kalt gravfelt. For hvert felt skal det foreligge et gravkart som viser opplysninger om hvem som er gravlagt i de ulike gravene (§4). I tillegg skal det foreligge et kronologisk register over alle gravlagte, som viser når og hvor de er gravlagt (§19).

Hver kistegrav skal være minst 3 meter lang og 1,5 meter bred. Den skal være så dyp at det er plass til minst 0,8 meter jordoverdekning over kiste. Det skal være minst 0,3 meter jord under kistebunnen og på alle sider av kisten (§13). Hver urnegrav skal være minst 2,25 kvm stor og deles opp i fire like store arealer som hver gir plass til en askeurne. Askeurne skal ha minst 0,5 meter jordoverdekning og være omsluttet av jord på alle sider. Høyeste grunnvannsstand i gravfelt skal ligge minst 0,3 meter under kiste eller urne. Ved

behov skal gravplassen dreneres. Drensledninger skal legges i egen trasé i gravfelt (§8).

Alle graver, med unntak av graver i anonym eller navnet minnelund, kan forsynes med gravminne. Det foreligger her bestemmelser om tekst, dekor og symbolbruk og om gravminners kvalitet, dimensjoner, sikkerhet og bevaring (§20, 21, 22, 23, 24 og 26).

En gravplass kan omreguleres ved oppfylling, utarbeidelse av nye gravkart eller omlegging av veier. Dersom gravstørrelse, jorddybde eller grunnvannsstand ikke samsvarer med forskriftens krav, kan den aktuelle delen av gravplassen stenges permanent for kistegravlegging (§5). I tillegg til ordinære gravfelt for gravlegging av kister og urner, kan det anlegges anonym og navnet minnelund. I anonym minnelund er gravenes plassering bare kjent for gravplassforvaltningen.

Årnes gravplass.

Foto: Nes kirkelige fellesråd

Kommunen og gravferdsforvaltningen

I alle kommuner skal det finnes minst én gravplass og til enhver tid være tilstrekkelig ledige graver at det tilsvarer minimum 3% av kommunens befolkning (§2). I Nes kommune er det også ønske og tradisjon for at det til enhver tid skal være ledige graver ved den gravplassen innbyggerne naturlig og geografisk sokner til. Dette kan være utfordrende, særlig i tettsteder hvor mange sokner til samme gravplass. I periferien av tettstedene og områder med mindre befolkningstetthet, er det ofte ikke like stort press på arealene. I Nes er gravplassene spredt over hele kommunen. Det gir følgelig ulike utfordringer knyttet til lokasjon, arealbruk og behovet for omregulering og utvidelser.

Et kirkelig fellesråd har ansvar for gravplassene i kommunene, og utgifter til anlegg, drift og forvaltning bevilges av kommunen (§23). Loven åpner for at kommunen med visse vilkår kan påta seg gravplassforvaltningen, men bare et fåtall kommuner benytter seg av denne muligheten. I Nes kommune er det Nes kirkelige fellesråd som har ansvar for gravplassene i kommunen.

Alle med bopel i kommunen ved dødsfall har rett til fri gravplass. Dette gjelder så lenge graven er fredet, det vil si så lenge den ikke kan brukes til ny gravlegging (§6 og 19). En kan gravlegge innbyggere fra andre kommuner dersom gravferdsforvaltningen gir tillatelse til dette. Det kan tas betalt for utenbys gravlegginger. Kommunen skal sørge for at det er tilstrekkelig areal til gravplass og skal i samråd med gravferdsforvaltningen regulere tilstrekkelig areal etter plan og bygningslovens bestemmelser.

Anlegg, utvidelse, nedleggelse eller annen vesentlig endring av gravplass og bygninger på gravplass kan ikke skje uten etter tilslutning fra kommunen og med tillatelse fra statsforvalteren (§4). Plan for gravplassen skal inneholde en oversiktsplan, en teknisk plan med gravkart og en geoteknisk vurdering av jorda på stedet. Gravplasser skal være inngjerdet, ha et veisystem som fører til hvert enkelt gravfelt og være universelt utformet. Der det ikke er kirke eller kapell

med klokke, skal gravplassen ha en frittstående støpul og klokke.

All gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn (§1). Forvaltningen plikter å skaffe tilrettelagte graver for religiøse og livssynsmessige minoriteter enten ved å tilrettelegge slike eller å kjøpe seg inn på tilrettelagt gravplass i en annen kommune (§6).

*Muslimsk gravfelt på Alfaset i Oslo.
Foto: Damian Heinisch*

Gravferdsforvaltningen har ansvar for all gravlegging og eventuell flytting av gravlagte (§7). Dersom avdøde ikke er kremert, skal gravlegging skje senest 10 virkedager etter dødsfallet. Ved kremasjon skal gravleggingen skje senest seks måneder etter dødsfallet (§12). Det finnes unntaksbestemmelser for disse fristene (§ 13). Fredningstida for graver (omfatter både kistegraver og urnegraver) er minst 20 år. Det betyr at en grav ikke kan benyttes til ny gravlegging før det har gått minst 20 år siden forrige gravlegging. Klima, jordart etc. på stedet er medbestemmende for hvor raskt nedbrytning i graven skjer. Kirkelig fellesråd kan fastsette lengre fredningstid hvis de lokale forholdene tilsier det (§8). På samtlige av gravplassene i Nes er fredningstiden satt til 20 år.

Lokale gravplassvedtekter

De lokale gravplassvedtektene er ment å være lokale supplement til det øvrige regelverket, og tilpasset hver enkelt kommune. Gravplassmyndigheten fastsetter vedtektene og de skal videre godkjennes av statsforvalteren (Gravferdsloven §21). Gravferdsloven forutsetter at vedtektene skal inneholde bestemmelser om fredningstid for graver og om vilkår for feste av grav.

Bevaring og vern

Vern av gravplass skjer i medhold av Gravplassforskriftens §27 om bevaring. Rent praktisk skjer vern av gravplass ved at en fastsetter hvilke gravsteder som er verneverdige, deretter registreres de med oppmåling, fotografering og vurdering av verneverdi og fysisk tilstand. For de gravstedene som er bortfestet må en ha festerens tilslutning til å verne og de må akseptere et regelverk for videre bruk av gravstedene. Vedtak om verneplan gjøres av kirkelig fellesråd.

Vanligvis legges disse kriteriene til grunn for vern av gravminner: sjeldenhet, høy alder, stilhistorie, hånd-

verksmessig eller kunstnerisk verdi, lokalt særpreg, innskrifter og personalhistorie. Det kan også forekomme andre grunner til å vurdere vern av gravminner.

I kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2017-2030 for Nes kommune er flere av kirkene i kommunen omtalt. Det er foreslått henssynone knyttet til Fenstad kirke, som vil omfatte jordbrukslandskapet rundt kirkebygget i tillegg til selve bygget. Begrunnelsen er at kulturmiljøet rundt Fenstad kirke er et sentralt og viktig område i sognet. Udenes er også foreslått innlemmet som henssynssone. Her er selve kirkestedet fredet og det fins fredede gravminner og gravfelt. Auli kirke er også foreslått innlemmet i henssynssone, som en del av gårdene i Auli-garda.

Det ble i 2004 startet en registrering av alle gravminner i Nes kommune. Arbeidet er ledet av DIS Norge.

Fredete gravplasser

Fra og med 01.01.2021 er forvaltningen av kirkene og deres omgivelser regulert av et nytt rundskriv: Q-06/2020 *Forvaltning av kirke, gravplass og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø*. Dette erstatter det tidligere rundskrivet, som har vært gjeldende i 20 år. Kirkerundskrivet omhandler en rekke forhold ved ulike kirkesteder og gravplasser, og er i stor utstrekning basert på kulturminnelovens mer generelle bestemmelser. Skrivet inneholder konkrete regler for videre bruk av middelaldergravplasser og andre fredete gravplasser, samt for vern av gravminner som er yngre enn fra middelalderen. Middelalderen er i denne sammenheng å forstå som tida etter kristendommens innførelse og fram til reformasjonen, nærmere bestemt til 1537.

For middelaldergravplasser gjelder rundskriv Q-06/2020 «*Forvaltning av kirke, gravplass og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø*» fra Barne- og familiedepartementet og Klima- og miljødepartementet. Denne gir retningslinjer for vern av gravminner som er kommet til etter middelalderen, altså etter 1537. Rundskrivet gir blant annet føringer for hvordan og i hvilken grad middelaldergravplasser

Fenstad kirke er foreslått omfattet av hensynssone
Foto: Nes kirkelige fellesråd

kan brukes til ny gravlegging. I Nes er det ingen middelaldergravplasser som forvaltes av fellesrådet.

Av rundskriv Q-06/20 er Middelaldergravplasser (inntil år 1537) og samiske gravplasser fra år 1917 eller eldre automatisk fredet i medhold av kulturminneloven §4. Dette gjelder også gravplassens middelalderske innhegninger, gravminner og andre synlige anlegg. Gravferdsforskriftens §27 angir regler for hvordan områder av gravplassen og enkeltgraver med gravminner og annet utstyr skal bevares. Det utarbeides da en bevaringsplan. Der det ikke finnes bevaringsplan gir Kirkerundskrivet anvisning om hvordan gravminner skal bevares.

Gravplasser kan ellers fredes i medhold av kulturminneloven §15. Dersom det vedtas en fredning etter §15, vil det bli gitt egne bestemmelser i fredningsvedtaket. Slik fredning kan omfatte hele eller deler av grøntanlegget. Kommunen kan regulere hele eller deler av kulturhistorisk verdifulle gravplasser som ikke er fredet, til hensynssone kulturmiljø etter plan- og bygningsloven § 11-8 tredje ledd bokstav c, i kombinasjon med formål bebyggelse og anlegg/grav- og urnelund. Både gravplassmyndighetene og kulturmiljømyndighetene kan ta initiativ til at slike gravplasser får et vern gjennom plan- og bygningsloven.

Vintersituasjon på Nes gravplass. Foto: Nes kirkelige fellesråd

Gravtyper

Gravferdsloven med forskrift peker på følgende gravtyper:

- Kistegrav
- Urnegrav
- Grav i anonym minnelund
- Grav i navnet minnelund
- Grav med felles gravminne

I tillegg åpner loven for askespredning etter kremasjon. Dette er en form for gravferd som må søkes til Statsforvalteren om tillatelse, og er ikke særlig utbredt i Norge per i dag. Bruk av urnevegger er en gravtype som er utbredt i utlandet, og som gjennom ny endring i gravplassloven anno 1. januar 2021 igjen er blitt tillatt i Norge.

Kistegrav

En kistegrav skal dekke en flate på 1,5 x 3,0 meter. Kisten skal dekkes med minimum 0,8 meter jord. Under kisten skal det være minimum 0,3 meter jord over fast fjell eller grunnvann. Den totale jorddybden må derfor være minst 1,6 meter over fjell eller grunnvann når kistehøyden regnes å være 0,5 meter (jf. gravferdsforskriften § 13).

Gjeldende lovgivning trådte i kraft 1. januar 1997. Før denne skulle en kistegrav dekke en flate på minimum 1,2 x 2,4 meter og være dekket av minimum 1

meter med jord. Flatemålet ble økt som følge av at kroppslengden og kistene var blitt større enn tidligere. Mange kommuner har fortsatt graver som er av den gamle størrelsen. Disse kan fortsatt benyttes, men det kreves stor nøyaktighet for å unngå å komme i kontakt med nabograv.

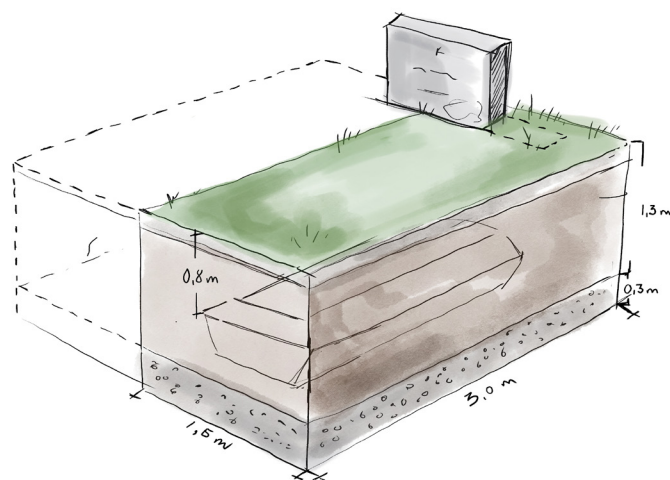
Jordart, vanninnhold i jorda og klima er faktorer som avgjør hvor lang fredningstiden for en grav skal være. En kistegrav kan i teorien benyttes til ny gravlegging når det er gått minst 20 år siden siste gravlegging. Dette fordrer at vedtektene for gravplassen ikke fastsetter en lengre fredningstid (jf. gravferdsloven § 8). Ved gjenbruk av kistegraver skal det kun finnes grove knokler og kisterester etter tidligere gravlegginger, og disse skal graves ned i bunnen av graven før ny gravlegging (jf. gravferdsforskriften § 12). En kistegrav kan ved fredningstidas utløp festes for en nærmere fastsatt periode og den kan ytterligere gjenfestes. Når det har gått 60 år etter siste gravlegging kan festet ikke fornyes uten spesielt samtykke. I Nes kommune er festetiden 20 år av gangen.

Gravferdsforskriften åpner for at det kan gravlegges to kister oppå hverandre, også kalt gravlegging i dobbel dybde (jf. gravferdsforskriften § 18). Dette setter spesielle krav til jorddybde og grunnvannsnivå og det kan bare skje dersom den ansvarlige for graven eller festeren ønsker det. Klimatiske og geografske aspekter må i tillegg legges til rette for det. Ingen av gravplassene i Nes kommune praktiserer gravlegging i dobbel dybde.

Kistegraver ordnes som regel i rekker og kolonner (jf. gravferdsforskriften § 4). Det betyr at gravene ligger ved siden av hverandre og over hverandre i et hensiktsmessig antall. På kistegraver kan det settes opp gravminner, også kjent som gravstøtter (jf. gravferdsloven § 15). Ved kistegraver er det vanligvis påskrevet avdødes navn, fødsel- og dødsår på gravminnet.

Urnegrav

I 1898 fikk Norge en lov som tillot kremasjon og det første krematoriet ble åpnet i Bergen i 1907. Selv

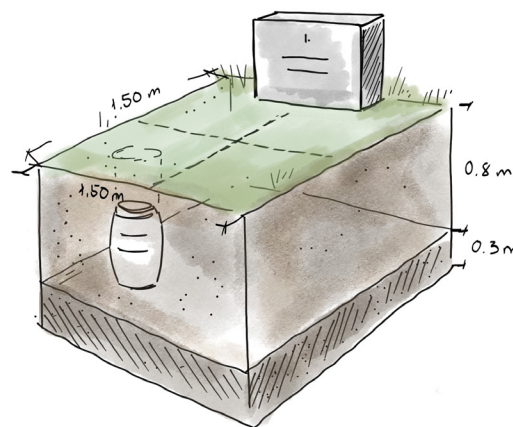

Illustrasjonen viser utforming av kistegrav.

om det ble åpnet for kremasjon, ble det ikke fastsatt sentrale bestemmelser om gravstørrelse. Størrelse på urnegraver kan derfor variere en del fra kommune til kommune, men også fra gravplass til gravplass i samme kommune.

I gjeldende lovgivning fra 1997 ble det riktignok fastsatt at en urnegrav skal være minimum 2,25 m² stor og deles opp i fire like deler med plass for én urne i hver. Med andre ord består én urnegrav av fire plasser á 0,75 x 0,75 meter (= 2,25 kvm) (jf. gravferdsforskriften § 14). Som regel dekker urnegraven en flate på 1,5 x 1,5 meter, men den kan også ha en annen form.

Fredningstiden for urnegraver er 20 år. Selve urnen går i oppløsning i løpet av tyveårsperioden, mens innholdet ikke brytes ytterligere ned. På lang sikt vil innholdet blandes noe med stedlige jordmasser. Selv om det foreligger bestemmelser for særskilte urnegraver, kan man gravlegge urner i kistegraver (jf. gravferdsloven § 8). Dette er tilfellet på mange

Illustrasjonen viser utforming av urnegrav.

*Moa urnelund i Ålesund
Foto: Damian Heinisch*

gravplasser hvor det ikke finnes særskilte urnegravfelt. Det er ingenting i veien for å gravlegge en urne i en kistegrav, men det er dårlig disponering av arealet. I prinsipp kan en kistegrav på 1,5 x 3,0 meter gi plass til hele åtte urner. I Nes kommune er det ikke anlagt særskilte urnegraver på Auli, Fenstad, Nes og Klodsbodding gravplass. De øvrige gravplassene har egne urnefelt.

Urnegraver ordnes, i likhet med kistegraver, gjerne i rekker og kolonner (jf. gravferdsforskriften § 4). Et hensiktsmessig antall rekker kalles et gravfelt. På urnegrav kan det også settes opp gravminne (jf. gravferdsloven § 15). Når en urnegrav tas i bruk, kan det som regel ikke festes ytterligere en grav ved siden av. Det fremgår av de lokale gravplassvedtektene. Dette begrunnes med at ingen trenger mer enn en grav. En urnegrav kan ved fredningstidens utløp festes for en nærmere fastsatt periode og den kan ytterligere gjenfestes.

Grav i anonym minnelund

En grav i anonym minnelund kjennetegnes ved at kun gravferdsforvaltningen kjenner gravens nøyaktige plassering. Gravleggingen finner sted med kun gravplassens folk til stede. Det vanligste er at det settes urner i disse gravene. Gravene i anonym minnelund kan ikke festes. I stedet for gravminer, settes det gjerne opp et felles minnesmerke ved gravfeltet. Her er det anledning å legge ned blomster, kranser og lys.

En anonym urnegrav skal være minst 0,5 x 0,5 meter og plasseres gjerne i rekker og kolonner (jf. gravferdsforskriften § 15). Grav i anonym minnelund omfatter også kistegraver for dødfødte og barn under ett år. Slike graver skal være minst 1,5 meter lange og 0,5 meter brede (jf. gravferdsforskriften § 15).

Fredningstid for urnegraver i anonym minnelund er 20 år. En anonym grav har ingen ansvarlig eller fester og den kan ikke festes (jf. gravferdsforskriften § 15).

Anonym gravlegging har ikke noe særlig omfang her i landet. I Nes kommune er det anonyme minnelunder på Årnes og Udenes. På Årnes er 297 graver og cirka 240 ledige plasser. På Udenes er store deler av den

*Anonym minnelund på Udenes gravplass
Foto: Nes kirkelige fellesråd*

*Ny navnet minnelund på Ingeborgrud gravplass
Foto: Nes kirkelige fellesråd*

anonyme minnelunden nylig omgjort til navnet minnelund, hvor den nye fordelingen er 69 plasser på navnet minnelund og 20 plasser på den anonyme.

Grav i navnet minnelund

En grav i navnet minnelund kan være både kistegrav og urnegrav, men er som oftest urnegrav. Ved gravlegging i navnet minnelund kan etterlatte være til stede og graven er derfor ikke anonym.

Grav i navnet minnelund kan ikke forsynes med gravminne, men det skal plasseres et felles minnesmerke med navn og data på den gravlagte i tilknytning til gravfeltet (jf. gravferdsforskriften § 15a). Det forutsettes at gravferdsforvaltningen pynter og setter av plass til blomster, kranser og lys som besøkende ønsker å etterlate. Fredningstiden for urnegraver i navnet minnelund er 20 år. En grav

i navnet minnelund kan ha en ansvarlig (fester) og graven kan festes ved fredningstidas utløp, forutsatt at det er åpnet for det i gravplassvedtektene (jf. gravferdsforskriften § 15a).

I Nes kommune finnes det per i dag navnet minnelund på Ingeborgrud gravplass og Årnes gravplass. Sistnevnte fikk navnet minnelund i mai 2022, med cirka 400 plasser. Udenes har i 2022 fått ny navnet minnelund med 69 plasser.

Grav med felles gravminne

En grav med felles gravminne kjennetegnes ved at gravplassen eier gravminnet og eventuell beplantning knyttet til gravplassen. Det er ansatte på gravplassen som står for stell og vedlikehold av gravminnet. Ved urnegrav med felles gravminne disponerer hver grav en side av et felles gravminne. Dette tilbudet

Navnet minnelund på Nesodden kirkegård.

Foto: Damian Heinisch

Øverst: anonym minnelund på Udenes gravplass, under: navnet minnelund på Skedsmo gravplass
Foto: Damian Heinisch

kombinerer en tradisjonell familiegrav, med et gravtilbud som er både arealeffektivt og lettstelt for festeren av graven.

Askespredning

Gravferdsloven åpner for at aske etter kremasjon på nærmere fastsatte betingelser kan spres for vinden på et område utenfor en offentlig gravplass. Det er regler og retningslinjer for hvor dette kan gjøres. Denne formen for gravlegging forvaltes av Statsforvalteren og skjer uavhengig av den lokale gravplassforvaltningen.

I Nes kommune er det lite omfang av askespredning. Det anslås å være om lag 2-4 i året.

Urnevegg

Urnevegger er ikke nytt i Norge, men har de siste 25 årene vært forbudt gjennom forskriften fra 1. januar 1997. Gjennom en ny endring i gravplassloven, er urnevegg som fysisk konstruksjon igjen tillatt fra 1. januar 2022. Landets første urnevegg er nå etablert og tatt i bruk på Notodden gravplass. Urnevegg som gravtype er utbredt i særlig Sør-Europa og Sør-

Amerika.

Gravlegging i urnevegg, også kalt kolumbarium, vil si at askeurne blir oppbevart eller innmurt i en lukket nisje i en vegg eller et byggverk. Navn og data på den avdøde står normalt utenpå nisjen. Urnen blir ikke brutt ned i urnevæggen og nisjen med urnen skal ikke åpnes inntil fredningstiden og festeperioden er over. Siden urnen ikke brytes ned i en urnevegg, føres urnen med asken i jorden tidligst etter utløpet av frednings- og festetiden.

Urnevegg er et alternativ for de som ønsker en stellefri grav, hvor man i tillegg har mulighet til å opprettholde en visuell kontakt med urnen. Urnevegg kan også være et fint alternativ som familiegrav, da det er plass til fire urner i hver nisje. En urnevegg er også et tilbud som gjerne medfører god universell tilgjengelighet, og et tilbud som kan støtte opp under den økende kremasjonsandelen i landet.

Den nye urnevæggen på Notodden gravplass
Foto: gravplassen.no

Gravplasser i Nes kommune

Det er syv gravplasser i Nes kommune, spredt over hele kommunen. Gravplassene tilhører ulike sokn, med unntak av Auli og Klodsbodding, som ligger i samme sokn.

Alle gravplassene er anlagt i tilknytning til elvene Glomma og Vorma fra gammelt av. Årnes gravplass er beliggende ved kommunesentrumet Årnes og er den største gravplassen i kommunen. De resterende gravplassene er beliggende i mer rurale omgivelser, med ulik befolkningstetthet innenfor gjeldende sokn.

Udenes og Ingeborgrud er nylig blitt utvidet og opparbeidet de seneste årene.

Beskrivelsene er utarbeidet på bakgrunn av en befaring til de ulike gravplassene, samt informasjon motatt fra Nes kirkelige fellesråd knyttet til disse.

INGEBORGRUD GRAVPLASS

FENSTAD GRAVPLASS

NES GRAVPLASS

ÅRNES GRAVPLASS

UDENES GRAVPLASS

KLODSBODDING GRAVPLASS

AULI GRAVPLASS

Nes kommune

VORMA

GLOMMA

Beskrivelse av gravplassene

Auli gravplass

Anlegget generelt

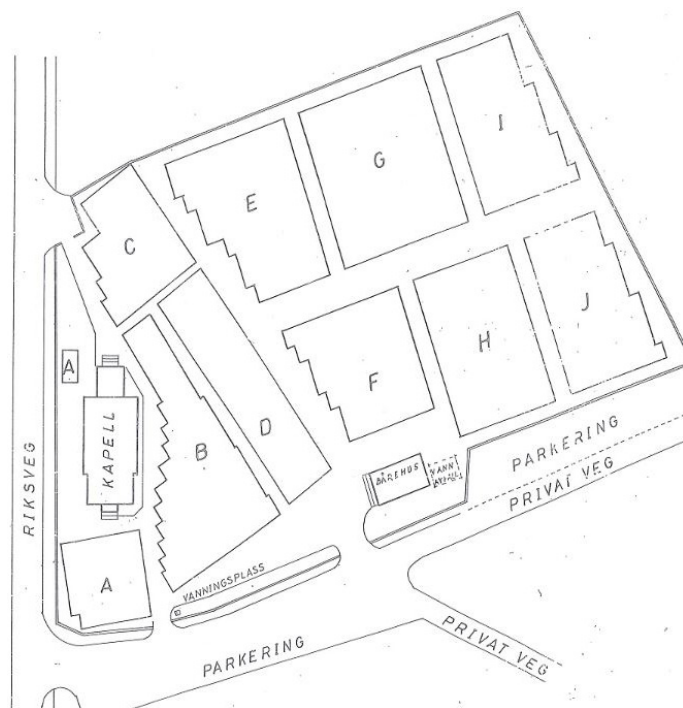
Auli kirke ligger i Udenes sogn på Auli gårds grunn, om lag 3 km vest for tettstedet Auli (Aulifeltet). Auli gård finansierte byggingen og gav grunn til kirken, som ble bygget i 1904-1905 og innviet i 1907. Kirken ble bygget av private midler og vedlikeholdet har vært heftet til Auli gård etter bestemmelse av gårdbruker Amund Hansen Auli.

Cirka 200 m syd, på gården Auli, stod tidligere en middelalderkirke som var sognekirke i middelalderen. Biskop Jens Nilssøn omtaler den som kapell i 1590-årene, men den ble antagelig nedlagt ved reformasjonen, for i 1570-årene omtales at dens jordegods var lagt til hovedkirken.

Det er i dag ikke bevart noen graver fra tiden før bygging av den nye kirken, så man antar at dagens gravplass har sin opprinnelse fra 1907 og fremover. Det er kun kistegraver på gravplassen. Gravplassen tilgrenser jordbruksareal på alle kanter, og måler cirka 7,7 daa. Gravene er delt inn i ti gravfelt, hvor åpne arealer mellom gravfeltene benyttes som veier uten videre opparbeidelse. I feltene lengst øst er det fortsatt ubenyttet areal. Kirkebygget er plassert lengst vest på gravplassen.

Auli kirke og gravplass sett fra parkeringen i øst

Oversiktskart - inndeling av gravfeltene

Adkomst og parkering

Hovedadkomst til gravplassen er fra en privat veg (Grindåkervegen) i sørøst. Her er det også anlagt parkering langs med gravplassen. Adkomsten er lagt slik at man ankommer gravplassen på baksiden av kirkebygget. Langs langsiden av kirken er det en nedsunket hellegang som fører til hovedinngangen. Hellene ligger delvis skjult i terrenget.

På fremsiden av kirkebygget er det en lite opparbeidet adkomstveg fra Riksvegen og inn til hovedinngang til kirkebygget. Denne benyttes eksempelvis av bårebil og andre som har behov for direkte adkomst til hovedinngangen. Veien fremstår i dårlig stand, med behov for opprustning.

Innhegning

Gravplassen er innhegnet med tregjerde av enkel kvalitet. Gjerdet strekker seg rundt hele gravplassen.

Vegetasjon

Solitære trær og trær i grupper utgjør det overordnede

vegetasjonspreget på gravplassen. Disse er plassert øst på gravfeltet og er av god størrelse. Det varierer mellom furutrær og ulike løvtrær. I tillegg står en trerekke med flerstammede trær i avgrensningen mellom parkeringen og gravplassen. Det er ellers lite vegetasjon på gravplassen.

Driftsavdeling

Øst for kirken står et servicebygg/bårehus. Knyttet til drift er det kun det mest nødvendige utstyret for å kunne gjennomføre begravelser som fins på gravplassen. Alt annet utstyr kjøres rundt mellom gravplassene i kommunen.

Jordart

Jordarten er antatt å være morenejord.

Graver

Gravplassen har 1044 kistegraver hvorav 187 er ledige. Av festede graver er det 379 registrerte. Det fins ingen anlagte urnegraver på gravplassen, men det er registrert 75 urner gravlagt i kistegraver. Tallmaterialet er korrekt per februar 2022.

Utvidelse/omregulering

Det er fortsatt en del ubrukt areal på gravplassen og ikke planlagt for noen utvidelse i nær fremtid.

Det kan være aktuelt å i fremtiden omregulere noe areal til urnefelt, både til urnegraver (som kan festes av pårørende) og navnede minnelunder, for å få en bedre utnyttelse av arealet. Dette, i tillegg til hvor vidt det er behov for utvidelser knyttet til fremtidig befolkningstall og dødsrater, vil vurderes senere i dokumentet.

Flyfoto Auli gravplass

Klodsbodding gravplass

Anlegget generelt

Ved kongelig resolusjon av 31. mars 1853 ble det anlagt hjelpekirkegård i Nes på gården Klodsbodding, på østsiden av Glommas og rett ovenfor Udenes kirke. Et gravkapell ble oppført på kirkegården i 1906, og senere vigslet til kirke i 1955. Kirkegården ble utvidet i 1877 og måler i dag cirka 6,9 daa. Det er kun kistegraver på gravplassen.

Gravplassen ligger øst for kirkebygget og er delt inn i 7 felt. De åpne arealer mellom gravfeltene benyttes som veier uten videre opparbeidelse. Gravfeltene ligger over to ulike nivåer, med adkomst via en kort terrengtrapp i sentralaksen som strekker seg fra øst til vest mellom gravfeltene. I feltene lengst sør er det fortsatt ubenyttet areal. Kirkebygget ligger vest for gravplassen.

Adkomst og parkering

Hovedadkomst til gravplassen er fra Nedre Hagaveg (Riksveg 175 til Årnes) i øst. Veien fører rett inn til parkeringsarealet, som ligger sør for kirkebygget. Parkeringsarealet er anlagt i grus og fører videre inn mot hovedadkomsten til kirkebygget.

Innhegning

Gravplassen er innhegnet med tregjerde av enkel kvalitet, som strekker seg rundt hele gravplassen. Ved adkomst til parkeringen er det smijernsporter.

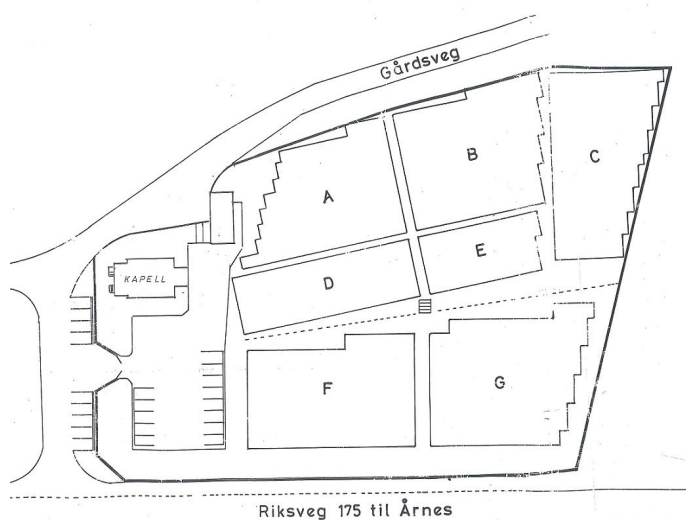
Vegetasjon

Gravplassen er omringet av trær i rekke og grupper, som skaper en naturlig innramming rundt området. I øst tilgrenser gravplassen et større skogsområde. En enkeltstående trerekke med store løvtrær avgrenser parkeringen og gravplassen. Øvrige trær varierer mellom løvtrær og bartrær.

Det er i tillegg anlagt en kort rekke med hekk i nivåforskjellen mellom gravfeltene, i tillegg til enkelte frittstående busker.

Driftsavdeling

På nordsiden av kapellet står et bårehus av rød tegl. Av øvrig utstyr er kun det mest nødvendige til å kunne

Oversiktskart - inndeling av gravfeltene

Bårehus utenfor kirkebygget

utføre begravelser. Annet utstyr kjøres rundt mellom gravplassene i kommunen.

Jordart

Jordarten er antatt å være morenejord.

Graver

Gravplassen har 1311 kistegraver, hvorav 366 er ledige. Av festede kistegraver er det 589 registrerte. Det er foreløpig ingen urnegraver på gravplassen, men det er registrert 47 gravlagte urner i kistegraver. Tallmaterialet er korrekt per februar 2022.

Utvidelse/omregulering

Det er ikke planlagt noen utvidelse eller omregulering i nærmeste fremtid. Det er registrert en del ledig areal på gravplassen. Hvor vidt det er behov for utvidelser knyttet til fremtidig befolkningstall og dødsrater, vil vurderes senere i dokumentet.

Hekk som avgrensning mellom de ulike nivåene

Flyfoto over gravplassen med tilgrensende jordbruksareal

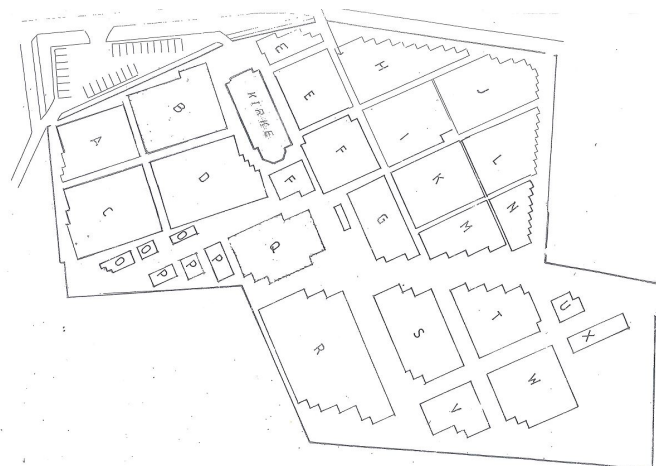
Årnes gravplass

Anlegget generelt

Årnes kirke ligger på et høydedrag ikke langt unna jernbanestasjonen og Årnes sentrum. Den er hovedkirke i det som var Årnes prestegjeld, som bestod av to sogn: Årnes og Auli. Prestegjeldene er imidlertid blitt faset ut siden 2004. Kirken ble innviet i 1878 og tomten ble ikke benyttet til kirkested tidligere.

Gravplassen ble på midten av 1990-tallet utvidet i nordøstlig retning og i forlengelse av hovedaksen med 912 kistegraver og 118 urnegraver. I dag er Årnes kirkegårds totale areal på om lag 22,8 daa og gravplassen har en god fordeling av graver med 3461 kistegraver og 548 urnegraver. Tallmaterialet er korrekt per februar 2022.

Kirkebygget ligger vest på gravplassen og i forlengelse av denne dannes hovedaksen, med gravfelt på begge sider. Feltene er ikke anlagt med noe særskilt møn-

Oversiktskart - inndeling av gravfeltene

ster, det er doble eller enkle graver på alle felt (bortsett fra urnefelt). Feltene er adskilt av gangveier, hvor hovedveiene er opparbeidet med grusdekke og kant av storgatestein. Stedvis er det opparbeidet små plasser av storgatestein lagt i mønster, som er møblert med parkbenker.

Adkomst og parkering

Cirka 1 daa er regulert til parkeringsareal på eienommen syd for kirken, men dette arealet utnyttes ikke til det fulle per i dag. To udefinerte grusarealer benyttes i dag til biloppstilling (totalt cirka 700 m²), samt gateparkering langs Kirkevegen ved behov. Parkeringsarealene ved Årnes kirke bør optimaliseres og antakelig utvides uavhengig av hvordan gravplassen utvikles i fremtiden.

Innhegning

Gravplassen er innhegnet med et kraftig tregjerde.

Vegetasjon

Gravplassen har en naturlig innramming bestående av store løvtrær. Mot tilgrensende jordbruksareal i sør er det et tettere vegetasjonssjikt. Ellers på gravplassen står det flere solitære trær av god størrelse, i tillegg til trekker langs gangveiene. Trærnes størrelse varierer fra mindre trær til store fullvokste løv- og bartrær.

Driftsavdeling

Årnes har hoveddriftsbygning med lagring av gressklippere og gravemaskin. Utstyret herfra kjøres rundt og suppleres ved de andre gravplassene i kommunen. Ved parkeringsplassen står et hus som later til å være kombinert bårehus og servicebygg.

Jordart

Jordart på gravplassen er opprinnelig leire, men det har på deler av gravplassen blitt foretatt masseutskifting i nyere tid.

Graver

Det er oppført totalt 4009 graver. Av disse er 540 ledige og 548 anlagt som urnegraver. Det er 371 ledige ufestede urnegraver. Man ser en sterkt stigende kurve over prosentandel som har valgt kremasjon og urnegrav ved Årnes gravplass. Fra 16 % registrerte i 2013, til 47 % registrerte i 2019. Tallmaterialet er korrekt per februar 2022.

Utvidelse/omregulering

Årnes er antakeligvis den gravplassen i Nes hvor det

først er behov for utvidelse, knyttet til befolkningstall og tilvekst. Det kan i tillegg være aktuelt å omregulere eksisterende kistegravfelt til urnefelt, basert på den stigende kurven over registrerte kremasjoner her. Dette, i tillegg til hvor vidt det er behov for utvidelser knyttet til fremtidig befolkningstall og dødsrater, vil vurderes senere i dokumentet.

Det er foretatt en tilleggsvurdering av fremtidig arealbehov og kapasitet på Årnes gravplass på s. 40-41.

Opparbeidet plass med parkbenker

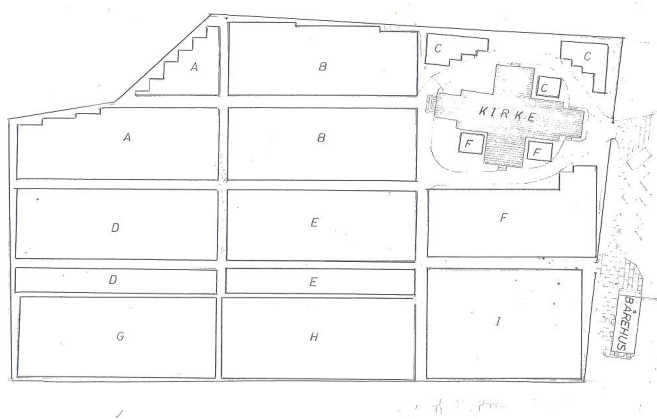

Fenstad gravplass

Anlegget generelt

Fenstad kirke og gravplass ligger på veien mellom Svanfossen og Eidsvoll, ved en avstikker fra Svanfossvegen. Dette er et lite stykke vest for tettstedet Fenstad, i retning Vormå. Kirken er den eldste av kommunens sju kirker, og dagens kirke erstattet en eldre kirke og er den tredje som har stått på samme grunn. Dagens kirke er tatt i bruk i 1703, men det antas å ha vært gravplass der også da den eldre kirken var der fra 1602.

Gravplassen strekker seg over 9,6 daa og er beliggende sør for kirkebygget. Videre strekker den seg vestover i hellende terreng ned mot et skogholt som avgrenser kirkegårdens areal. To opparbeidede hovedgangakser i grus strekker seg fra parkeringen og ned mot skogholtet i vest. I nord og sør er det tilgrensende jordbruksareal. Cirka 100 av gravene er vinklet annerledes enn resten, uten at man vet helt hvorfor dette er tilfellet.

Oversiktskart - inndeling av gravfeltene

Adkomst og parkering

Inngangen til kirkegården er fra øst. Her ligger en romslig parkeringsplass med plass til rikelig med biler. Adkomsten er gjennom porter i inngjerdingen, og fører direkte inn mot hoveddøra til kirken. Rett utenfor kirkegårdsgjerdet står det et bårehus og på den andre siden av parkeringsplassen er det kirkestue.

Gravplassen ligger i et utfordrende terreng knyttet til fallforhold, hvor gravplassen har et nokså bratt fall

Romslig parkeringsareal i tilknytning til gravplassen

ned mot skogholtet i vest. Dette bidrar til å vanskeliggjøre adkomsten til gravplassen.

Innhegning

Gravplassen er inngjerdet med hvitt tregjerde av god kvalitet og som står i stil til kirkebygget. I vest opphører gjerdet og tett skog komplementerer innrammingen av området.

Vegetasjon

Vegetasjonen på gravplassen består av store solitære en- og flerstammede trær spredd utover gravplassens areal. Rundt kirkebygget står enkelte mindre, flerstammede trær, samt busker og lav hekkvegetasjon. Skogarealet i vest bidrar til å sette et naturlig preg på det overordnede vegetasjonsbildet.

Driftsavdeling

Det er ingen egen driftsavdeling ved gravplassen. Av utstyr fins kun det mest nødvendige til å kunne utføre begravelser. Annet utstyr kjøres rundt mellom gravplassene i kommunen.

Jordart

Gravplassen har leiregrunn.

Graver

Det er oppført totalt 2027 graver. Av disse er 329 ledige. De ledige feltene er lengst ned mot skogholtet i vest. Det er totalt 35 urnegraver, som utgjør en lav prosent målt mot graver totalt. Gravplassen har ikke eget urnegravfelt. Tallmaterialet er korrekt per februar 2022.

Utvidelse/omregulering

I forhold till utvidelser og/eller omregulering, er det ønsket for fremtiden å omregulere noe av gravplassens areal til urnefelt, både til urnegraver (som kan festes av pårørende) og navned minnelunder for å oppnå en bedre utnyttelse av arealet. Utover dette er ingen andre utvidelser planlagt per i dag. Mer om dette og hvor vidt det er behov for utvidelser knyttet til fremtidig befolkningstall og dødsrater, vil vurderes senere i dokumentet.

Tilgrensende og innrammende skogareal i vest

Ingeborgrud gravplass

Anlegget generelt

Ingeborgrud kirke og gravplass ligger i utkant av tettstedet Ingeborgrud, om lag 5 kilometer vest fra E16 mellom Vormsund og Skarnes.

Kirkegården er fra 1885 og ble ved kongelig resolusjon anlagt som hjelpekirkegård på gården Ingeborgruds grunn. Gravplassen måler 7,2 daa og ble utvidet mot vest i 2021. Utvidelsen omfattet 220 nye kistegraver, 76 urnegraver, minne/navnetavle, samt et eget felt for alle troende og ikke-troende innenfor alle religioner. Utvidelsen omfattet også et nytt muslimsk felt på 30 graver.

Kirken ble reist i 1904-05 på en liten skogvokst kolle og ligger nord for gravplassen og adskilt av en kryssende vei. Gravplassen tilgrenser jordbruksareal i sør, øst og vest.

Adkomst og parkering

Parkeringsarealet er beliggende nord for gravplassen og vest for kirkebygget. Her er det avsatt en rekke ordinære parkeringsplasser, i tillegg til handicap-parkering. Parkeringsplassen er opparbeidet med grusdekke og ligger i hellende terreng ned mot gravplassen. I forbindelse med utvidelsen av gravplassen er det etablert ytterligere parkering vest for gravplassen. Med tanke på terrengforskjellen og avstanden mellom kirkebygget og den utvidede delen, vil denne sikre enklere tilkomst til det øvrige gravplassarealet.

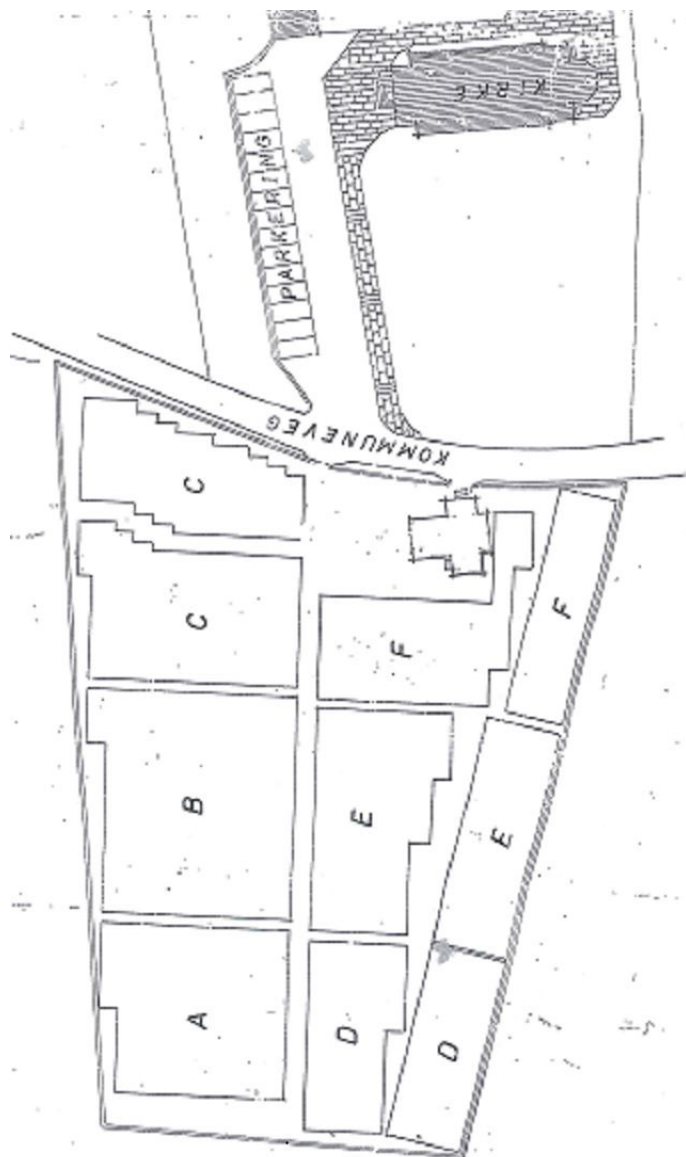
Det er to bårehus tilknyttet kirken, hvorav det ene i senere tid er pusset opp og tatt i bruk som kirkestue. Ved utvidelsen av gravplassen i 2021 er det satt opp et nytt driftsbygg vest for gravplassen og i forbindelse med det nye parkeringsarealet.

Innhegning

Gravplassen er inngjerdet med tregjerde av enkel kvalitet. Ved adkomstene er det etablert smijernsporter. Gjerdet er skjøttet på i den nye utvidede arealen i vest.

Vegetasjon

Vegetasjonen på gravplassen består av store solitære en- og flerstammede trær spredd utover gravplas-

Oversiktskart - inndeling av gravfeltene før utvidelsen i 2021

sens areal. Trærne er av ulik art og størrelse. Ved parkeringsarealet ved kirkebygget er det etablert mindre buskfelt. Området avgrenses av et tett skogareal i nord.

Driftsavdeling

Av øvrig utstyr er kun det mest nødvendige til å kunne utføre begravelser. Annet utstyr kjøres rundt mellom gravplassene i kommunen.

Jordart

Gravplassen består av sandjord på den gamle delen. På den nye utvidelsen er det foretatt masseutskifting.

Graver

Det er oppført totalt 1586 graver på gravplassen, hvorav 1448 er kistegraver og 138 er urnegraver. Tallmaterialet er korrekt per februar 2022.

Utvidelse/omregulering

Gravplassen er nylig utvidet og det er ikke planlagt noen omregulering eller ytterligere utvidelse i nærmeste fremtid. Hvor vidt det er behov for ytterligere utvidelser knyttet til fremtidig befolkningstall og dødsrater, vil vurderes senere i dokumentet.

Planen viser en oversikt over den nye utvidelsen av Ingeborgrud med navnet minnelund, parkering, driftsbygg og gravfelter, samt den opprinnelige gravplassen og kirka. (illustrasjon: Bar Bakke AS)

Nes gravplass

Anlegget generelt

Nes kirke og gravplass er beliggende langs Kongsvinervegen (E16), øst for Vormsund og nord for Årnes. Tidligere stod det en annen kirke cirka en kilometer lenger sør, men området her ble rammet av mange ras. Etter at kirken brant ned i 1854, ble ny kirke bygget på andre siden av det som nå er E16. Dagens kirke ble oppført i 1860, og man antar at gravplassen også ble tatt i bruk i samme tidsrom.

Kirkebygget er omgitt av gravplassen, som måler totalt 16,5 daa. Gravfeltene er rektangulære og avgrenses av gangveier opparbeidet med grus uten kantstein, som har ført til at grusdekke og gressplen har glidd inn i hverandre. Øst for kirken står et gammelt bårehus som siden 1970-tallet har vært brukt som lager.

I nord avgrenses gravplassen av et større skogsareal, mens den i øst avgrenses av jordbruksareal.

Adkomst og parkering

Hovedadkomst til gravplassen er i forkant av kirkens inngang i vest. Det er flere øvrige porter inn til gravplassen langs adkomstveien som strekker seg fra E16 og til parkeringen vest for kirkebygget. Parkeringsarealet er opparbeidet i grus. På parkeringsplassen står noe som antas å være kombinert bårehus og servicebygg.

Innhegning

Gravplassen er inngjerdet med tregjerde.

Vegetasjon

Vegetasjonen på gravplassen består av store solitære trær spredd utover gravplassens areal. Trærne er av ulik art og størrelse. I sør avgrenses gravplassen mot E16 av en tett trerekke med varierte arter.

Driftsavdeling

Av øvrig utstyr er kun det mest nødvendige til å kunne utføre begravelser. Annet utstyr kjøres rundt mellom gravplassene i kommunen.

Jordart

Gravplassen består av sandjord og det er tidligere foretatt masseutskiftning på hele gravplassen.

Graver

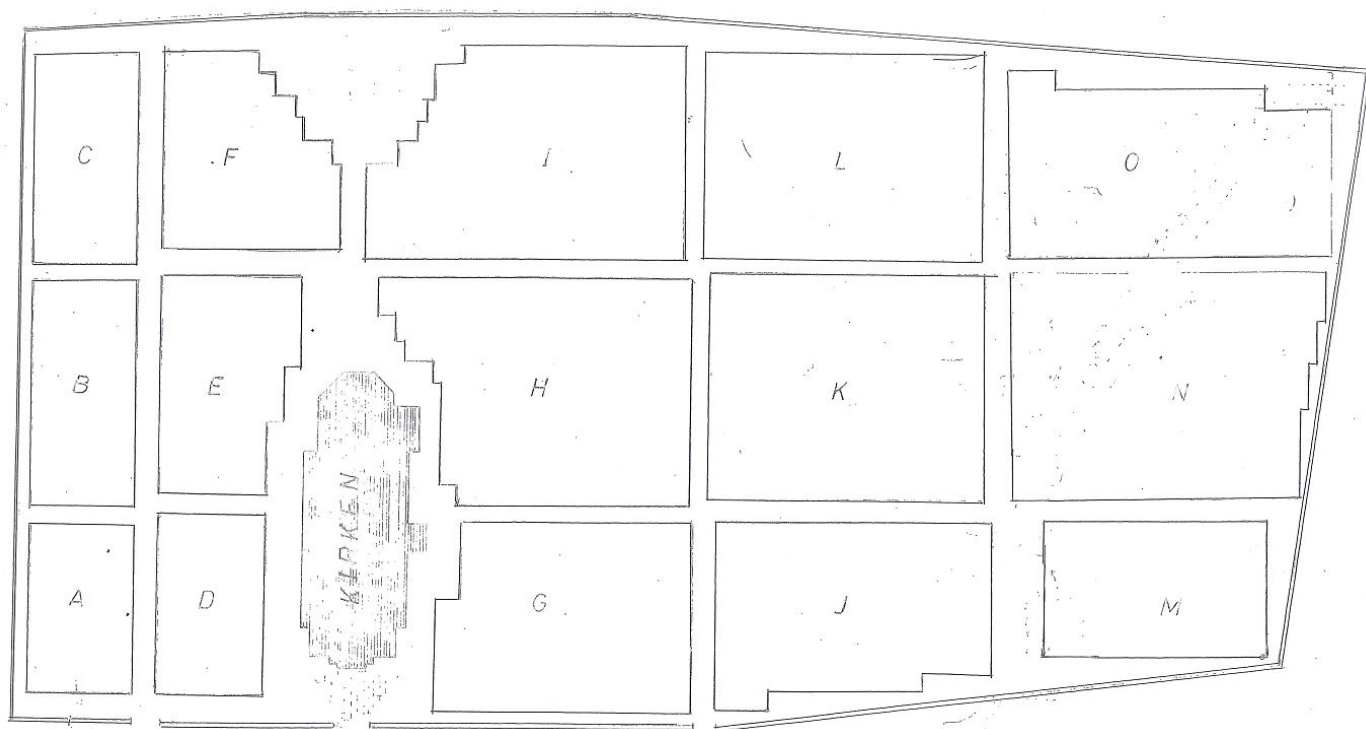
Gravplassen består av totalt 3347 graver, hvorav 639 av disse er ledige. Samtlige graver er kistegraver, men det er satt totalt 212 urner i kistegraver på gravplassen. Tallmaterialet er korrekt per februar 2022.

Utvidelse/omregulering

Det er ønskelig å omregulere noe areal til urnefelt, både til urnegraver (som kan festes av pårørende) og navnete minnelunder for å få en bedre utnyttelse av arealet. Utover dette er det ingen andre utvidelser som per nå er planlagt. Hvor vidt det er behov for utvidelser knyttet til fremtidig befolkningstall og dødsrater, vil vurderes senere i dokumentet.

Flyfoto over gravplassen

Oversiktskart - inndeling av gravfeltene

Udenes gravplass

Anlegget generelt

Udenes kirke ligger på Glommas vestre bredd, et stykke sørvest for Årnes. Kirken ligger på en rygg som bratt skråner ned mot elva. Fra høydedraget er det utsikt over Glomma og det bølgende jordbrukslandskapet rundt.

Man antar at det har stått to kirker på stedet tidligere. I middelalderen var Udenes sognekirke, men etter reformasjonen ble den anneks til Nes. Om middelalderkirken vet man ikke så mye, men det antas at kirken ble brent av svenskene i 1567. Dagens kirke ble oppført i 1704-1708.

Gravplassen ble i tidsrommet 2010-2013 utvidet i direkte tilknytning til eksisterende gravplass. I tillegg til utvidelsen ble parkeringsplassen oppgradert, samt området rundt driftsbygning og kontor. Et annet premiss for arbeidet var at gravplassen skulle bli utformet for alle. Det totale arealet etter utvidelsen er 12 daa.

På gravplassens nordvestre side står et hvitmalt bårhus, mens et rød malt uthus står på kirkebakken nord for kirkegården.

Adkomst og parkering

Parkeringen er anlagt nord for kirkebygget og øst for den nye utvidelsen av gravplassen. Parkeringsarealet er opparbeidet i grus og med kantstein.

Innhegning

Gravplassen er innhegnet med hekk, som ble etablert i forbindelse med utvidelsen av den nye delen. Hekken omslutter også den gamle delen sør for kirkebygget.

Foto: Damian Heinisch

Foto: Damian Heinisch

Vegetasjon

Gravplassen avgrenses i sør av et vegetasjonsbelte som strekker seg videre ned mot elvebredden. Langs gravplassen i øst står det en frittstående trerekke med gamle trær. Ved parkeringen er det ved utbedringen plantet nye trær. Den nye vegetasjonen på det øvrige utvidelsesarealet er plassert på opphøyde myke holmer hvor det vokser trær og bunndekkende stauder og prygress.

Driftsavdeling

Av øvrig utstyr er kun det mest nødvendige til å kunne utføre begravelser. Annet utstyr kjøres rundt mellom gravplassene i kommunen.

Jordart

På den gamle delen av gravplassen består grunnen av leire. Det er foretatt masseutskifting på den nye utvidede delen.

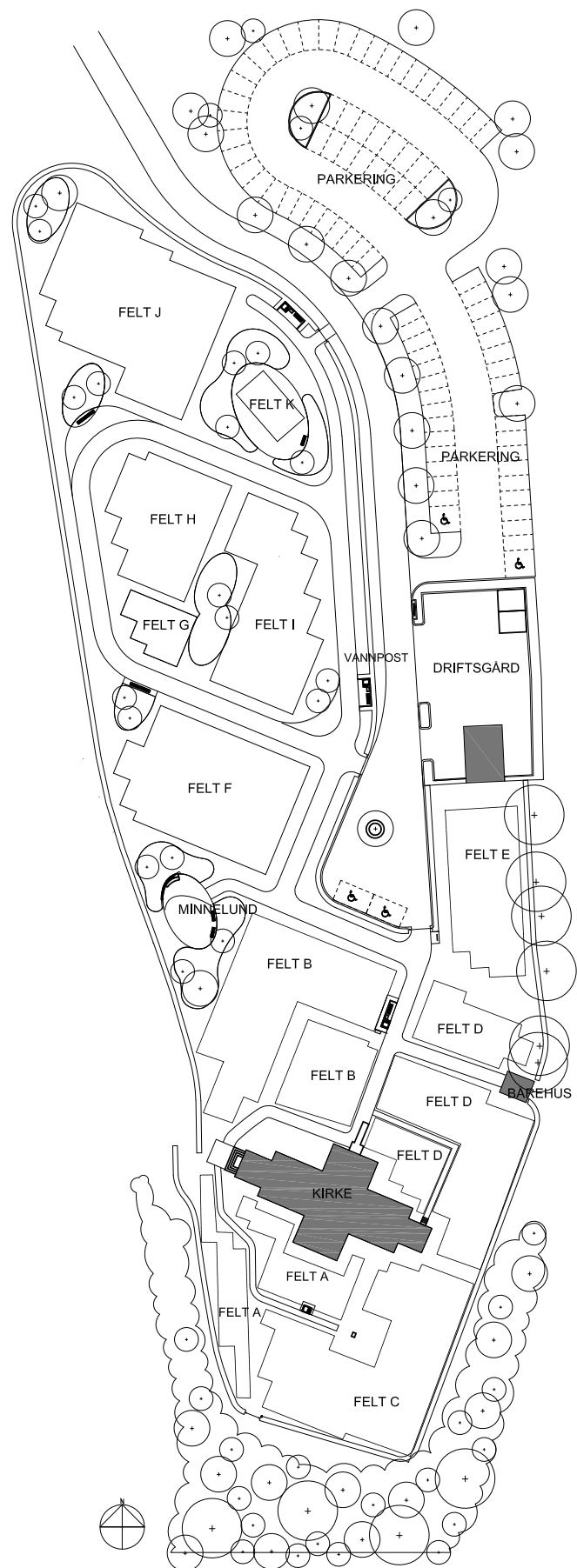
Graver

Det er oppført totalt 1426 graver hvorav det etter utvidelsen er 529 ledige. Gravplassen har totalt 140 urnegraver, hvorav 13 er benyttet.

En anonym minnelund er plassert i overgangen mellom gammel og ny gravplass og knytter på så måte de to delene sammen. Det er i 2022 blitt gjennomført en omfordeling av den anonyme minnelunden, slik at noe er omgjort til navnet minnelund. Den nye fordelingen har gitt 20 anonyme graver og 69 navned.

Utvidelse/omregulering

Gravplassen er nylig utvidet og det er ikke planlagt noen omregulering eller ytterligere utvidelse i nærmeste fremtid. Hvor vidt det er behov for utvidelser knyttet til fremtidig befolkningstall og dødsrater, vil vurderes senere i dokumentet.

Oversiktskart - inndeling av gravfeltene

Ulike tros- og livssynssamfunn

Behov og rettigheter

Gravferdsloven fastsetter at gravlegging skal skje med respekt for den avdødes religion eller livssyn (§ 1). Det forutsettes videre at de som har behov særskilt tilrettelagt grav skal kunne få det (§ 6) i egen kommune eller i en annen kommune på hjemkommunens bekostning. Den som har forvalteransvaret for gravplassene skal minst en gang i året innby til et møte med de tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet og drøfte hvordan deres behov ved gravferd kan ivaretas (§ 23).

Praksis

Det er verdt å merke seg at loven gir rett til tilrettelagt grav og ikke til tilrettelagt gravfelt. De grupperingene som har behov for tilrettelegging har altså ikke krav på å kunne båndlegge en større del av gravplassen, men bare en grav eller de gravene som festes sammen. På den annen side er det gjerne praktisk å tilrettelegge et større areal. Det er også slik brukerne ønsker det.

Muslimene utgjør den største gruppen i landet for øvrig. De har rett til å få sine graver tilrettelagt slik at lengderetningen av graven står vinkelrett på retningen mot Mekka. Dvs. at den avdøde skal kunne «se» mot Mekka når hen gravlegges liggende på siden. Fordi graver tradisjonelt er orientert i øst-vestlig retning på norske gravplasser, vil de muslimske gravene som regel ikke føye seg inn i samme retning. Det er representanter for det lokale trossamfunnet som fastsetter retningen. Av respekt for graven er det upassende for en muslim å trække på den, noe som av og til har medført et ønske om å etablere en haug på den eller beplante den slik at den gis en tydelig markering. Dette samsvarer som regel ikke med bestemmelsene i norske gravplassvedtekter.

Gravferdsforskriften åpner for at gravlegging kan skje uten kiste og det er gravplassforvaltningen som i særlige tilfeller kan gi tillatelse, jf. Gravferdsforskriften (§ 28).

Jødene har til alle tider hatt behov for tilrettelagt gravplass der de gravlegger sine døde etter egne tra-

*Muslimsk gravfelt på Alfaset gravlund i Oslo.
Foto: Damian Heinisch*

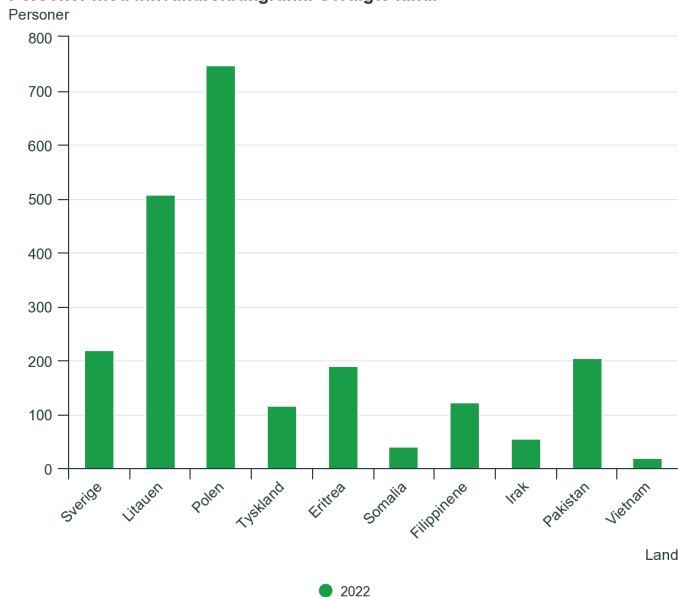
disjoner. Konsekvensen av dette har blitt at det stort sett etableres egne gravplasser for jødiske tradisjoner.

Det synes ikke å være andre religioner eller livssyn som har behov for tilrettelagte graver. Erfaringen viser at hinduenes askeurner gravlegges i vanlige urnegravfelt. Erfaringen viser også at buddhistene gravleger sine døde på norske gravplasser og uten noen form for tilrettelegging.

Status i Nes kommune

Det ble i utvidelsen av Udenes gravplass avsatt et eget areal som er tilrettelagt for gravlegging innenfor andre tros- og livssynssamfunn. Også Ingeborgrud

Personer med innvandrerbakgrunn. Utvalgte land.

Graf over personer med innvandrerbakgrunn i Nes kommune - kilde: SSB.no

har etter nylig utvidelse fått et eget muslimsk gravfelt på 30 gravplasser. På øvrige gravplasser er det foreløpig ikke særlig tilrettelagt for andre tros- og livssyn. Dette er noe som for fremtiden i større grad vil prioriteres ved gravplasser rundt om i landet, og bør også være en videre prioritet for de øvrige gravplassene i Nes kommune.

Livssynsåpne seremonirom for alle

I samsvar til tilrettelegging for gravlegginger innenfor andre tros- og livssynssamfunn på gravplassene, er det naturlig å tilrettelegge for seremonirom som kan benyttes av andre tros- og livssyn enn den kirkelige. Dette er det i dag en mangel på i Nes kommune, og kulturhuset i Årnes har til nå vært stedet som benyttes ved denne type seremonier.

Et livssynsåpent seremonirom er et lokale som kan benyttes av alle, uavhengig av tro eller livssyn, til å avholde eksempelvis begravelser. I tillegg kan seremonirommet benyttes som et sted for å markere andre av livets store milepæler, som konfirmasjon, bryllup eller dåp. Stedet bør være tilegnet denne bruken som et permanent sted, slik at det alltid er tilgjengelig når det er behov. Rent praktisk er det

snakk om et bygg som ikke har fastmonerte religiøse symboler, eller er en del av et kirkebygg. Nøytral utforming av faste elementer kombinert med mobile symboler gir bygningen fleksibilitet.

Seremonirommet bør også ligge sentralt og tilgjengelig, eksempelvis i kommunesenteret Årnes, men bør nødvendigvis ikke ligge i direkte tilknytning til en gravplass. Det kan føre til at rommet ved begravelser kan benyttes mer åpent i forhold til hvilken gravplass man skal gravlegges på.

For å oppnå et fullverdig seremonirom er det også naturlig å tenke at rommet skal ha en viss standard og et atmosfærisk uttrykk. God takhøyde, utsmykninger og tilrettelegging for god atmosfære er virkemidler som kan bidra til dette, i tillegg til at rommet har en flerfunksjonell bruk og tilrettelegging.

På Human-Etisk forbund sine hjemmesider påpekes det en mangel av tilrettelagte seremonirom, særlig i mindre tettsteder. Det er kommunens oppgave å sørge for at alle innbyggere har tilgang på livssynsåpne seremonilokaler.

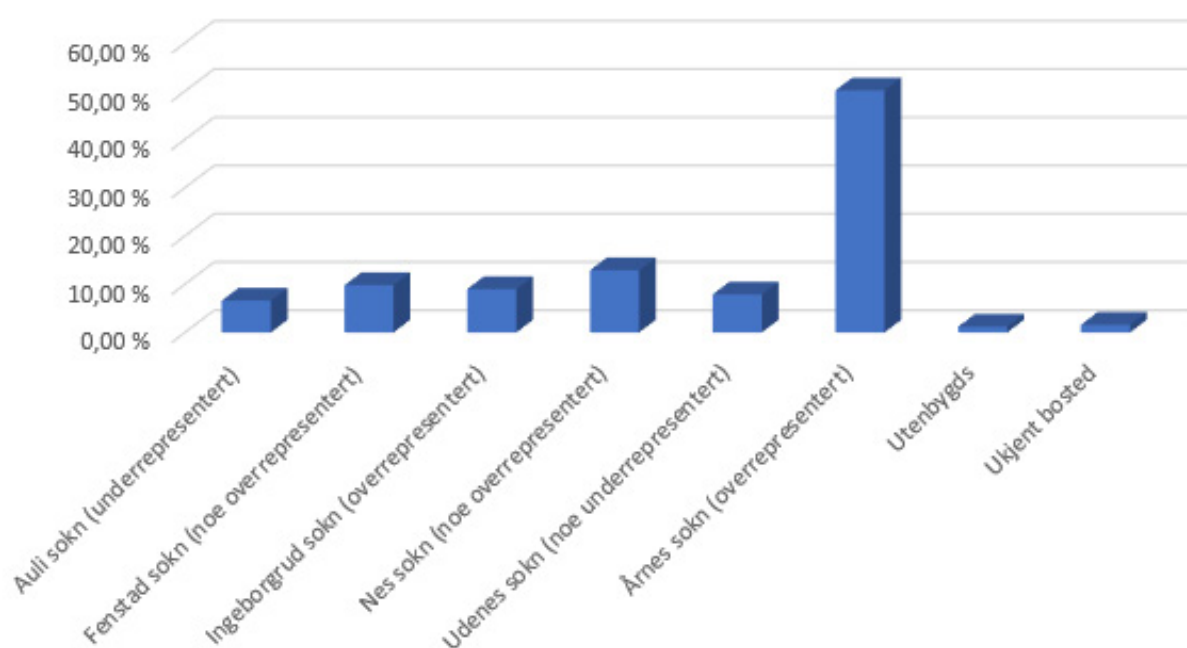

*Eksempel Bodin seremonirom i Bodø.
Foto: kirken.no*

Funn fra gravferdsundersøkelsen 2021/2022

Det er i perioden desember 2021 til januar 2022 vært gjennomført en gravferdsundersøkelse i Nes kommune, som gir viktig informasjon om innbyggernes ønsker og behov i forbindelse med egne og nærmeste families ulike gravferdsvalg. Undersøkelsen er ment å se i samsvar med denne gravplassmeldingen og gir viktig informasjon om kommunens fremtidige behov for tilstrekkelig kapasitet ved kommunens syv gravplasser.

Ut fra grafen under, som viser respondentene fordelt på de ulike soknene, ser man at engasjementet er særlig stort i soknene Årnes, Fenstad og Ingeborgrud. Aldersfordelingen blant respondentene er fordelt som følger: 76 % av respondentene er 40 år og eldre, og aldersgruppene 40-59 og 60-79 er noe overrepresentert. Dette speiler gjerne at det er i disse aldersgruppene det er flest pårørende med ansvar for gravsteder og samtidig er tilgjengelig digitalt. Undersøkelsen nådde ut til 4433 personer. Den har fått langt flere svar enn det som er vanlig for tilsvarende undersøkelser.

Respondentene fordelt på de ulike soknene.

Kilde: Nes kirkelige fellesråd

Oppsummering av de mest relevante funnene fra undersøkelsen

- Hvor man gravlegges har stor betydning for befolkningen i kommunen
- 45 % svarer at det er svært viktig at gravplassen er nært til bosted
- Familiær tilknytning til gravplassen er viktig for omtrent halvparten av respondentene
- Innbyggere som sokner til Auli og Udenes er de som i størst grad svarer at nærhet til bosted ikke er viktig. For dem er vakre omgivelser og familiær tilknytning viktigere.
- Innbyggere på Årnes skiller seg ut som eneste område hvor gravplassens nærhet til bosted er det aller viktigste for valg av gravplass
- I pressområder, som Årnes, hvor det er stor tilflytting av relativt voksne innbyggere, er det særlig viktig med nærhet til gravplassen.
- Veldig mange bryr seg om omgivelsene på gravplassen og har svart "viktig" eller "svært viktig" på vakre omgivelser på/ved gravplassen
- 69 % svarer at de kan tenke seg kremasjon eller at det ikke er viktig/at de ikke har bestemt seg. Av dette er det flest innbyggere som sokner til Fenstad og Udenes er de som i størst grad svarer dette. Respondentene som i størst grad ønsker kremasjon eller svarer at dette ikke er så viktig/ikke bestemt seg enda er mellom 60 og 79 år.
- 70 % av de som kunne tenke seg kistegravlegging, sier at de kan tenke seg å endre dette til kremasjon og urnegravlegging, dersom det betyr at de får gravlegges på den gravplassen de helst ønsker å gravlegges på.
- Undersøkelsen viser også at 34 % av de som ønsker kremasjon kan tenke seg å gravlegges i minnelund, eller at det ikke er viktig hvordan urna kommer i jorda. Det er overraskende funn, med tanke på at kanskje ikke alle er kjent med hva en minnelund er, da dette er en relativt ny gravleggingsmulighet tatt i bruk på gravplasser i Nes.

Kommentar til funnene

En ser ut fra undersøkelsen at stedet er viktig, både når det kommer til familiær tilknytning, tilgjengelighet og geografisk nærhet til gravplassen. Et interessant funn er at hvor vidt man velger kiste eller urne ikke har særlig stor betydning, kanskje mindre betydning enn man skulle tro. Her handler nok mye om tradisjoner og ikke tilstrekkelig opplysning om hvilke tilbud som finnes. Det at vakker utforming eller vakre omgivelser spiller en så viktig rolle for den enkeltes opplevelse ved besøk på gravplassen, er et viktig funn som bør tas til etterretning i videre arbeid med gravplassene i kommunen.

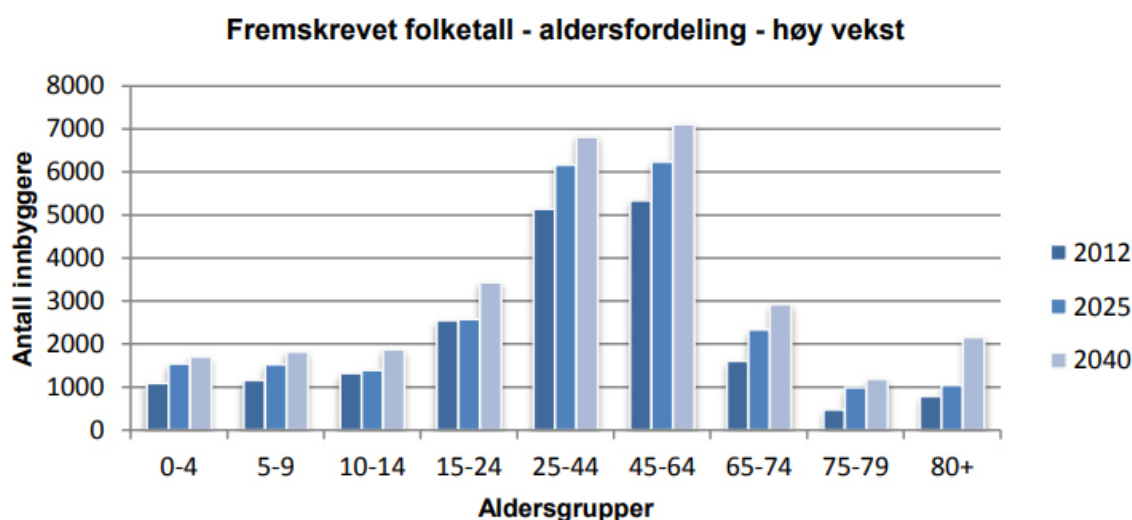
Beregning: fremtidig gravbehov

I følge gravferdsloven §2 er det fastsatt at kommunen skal sørge for at det til enhver tid er ledige graver for 3% av kommunens befolkning. Det er i tillegg ønskelig at det skal finnes ledige graver ved den gravplass innbyggerne sokner til. Gravbehovet styres av fremtidig befolkningstall, alderssammensetning i kommunen og dødelighet.

Befolkningstilvekst

Nes kommune er en kommune i vekst. I dag har kommunen 23 898 innbyggere (tall per 4. kvartal 2021). Forventet folketall i henhold til prognosene er 23 797 i 2025, 25 612 i 2030 og 29 001 i 2040. Fordelingen i alderssammensetningen i befolkningen vil endre seg over tid. I følge prognoser er det de eldste aldersgruppene som vil ha den største økningen i fremtiden.

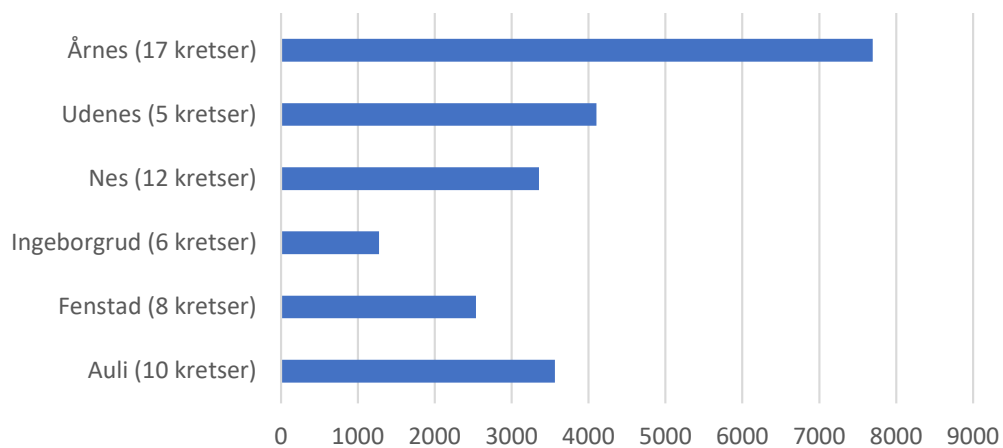
Diagrammet under viser kun prognose frem mot 2040. Den gir likevel en klar indikasjon på hvordan aldersfordelingen vil kunne se ut også mot 2050.

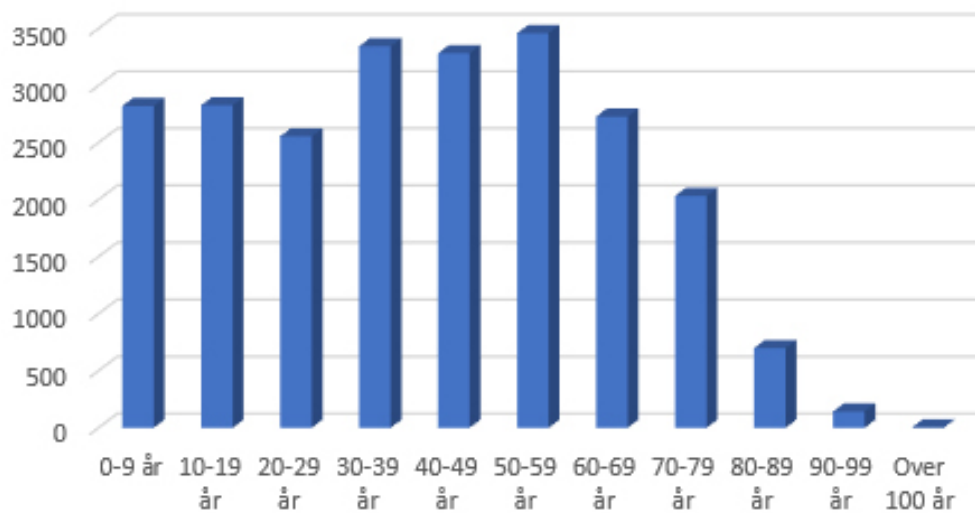
Fremskrevet folketall - alderfordeling med høy vekst 2012-2040. Kilde: SSB

Bosettingsmønsteret i Nes er for øvrig preget av mange små tettsteder og spredt bosetting. Det ble i 2015 gjennomført en befolkningsprognose for tettstedene Auli og Rånåsfoss samlet. Prognosene for Auli/Rånåsfoss speiler den forventede befolkningsutviklingen i kommunen generelt. Prognosen viser at antall barn 0-1 år og 2-5 år vil øke med ca. 60 % frem mot 2030. Barn i grunnskolealder 6-15 år vil øke med over 30 % frem mot 2030, ifølge prognosen. Andelen innbyggere over 80 år forventes doblet innen 2030 og vil også øke mot 2050.

Kommunesenteret Årnes har den største andelen av kommunens innbyggere, etterfulgt av Auli og Udenes. Laveste innbyggertall er i Ingeborgrud sokn. Nedenfor er innbyggertall vist for de ulike soknene anno første

Befolkningstall fordelt på de ulike soknene i Nes kommune anno 1/1-22.
Kilde: SSB

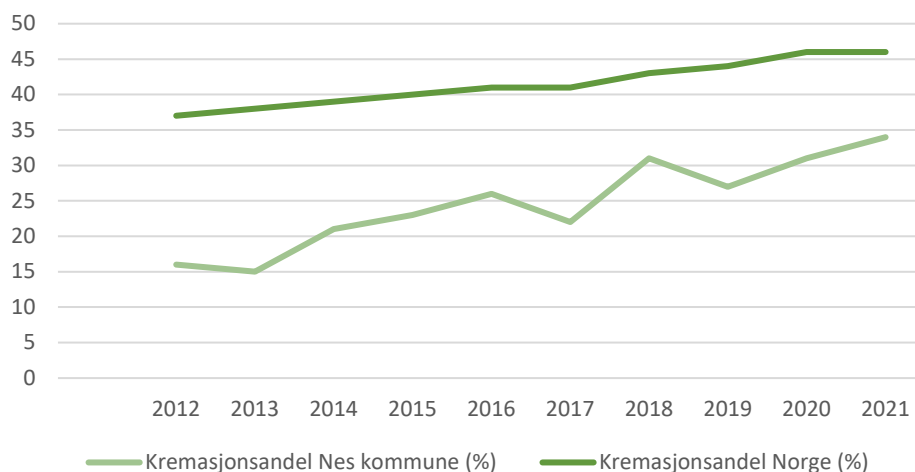
Befolkningstall i Nes kommune fordelt etter alder. Kilde: SSB

Gravferdsprognose

I gravferdsprognosene for de ulike gravplassene i Nes kommune er tilveksten beregnet i henhold til statistikk fra Statistisk sentralbyrå for Nes kommune, jevnt fordelt over aldersgruppene. Her vil det naturlig nok være lokale forskjeller for de ulike soknene, men dette finnes det ikke statistikk på per i dag.

Antallet kremasjoner i Nes kommune har de siste årene vært omtrent 30 %. På landsbasis er kremasjonsandelen stigende og var for 2021 på 46 %. I perioden 2012 – 2021 har kremasjonsandelen i Nes vært kraftig stigende fra 16% i 2012 til 34% i 2021. Det forventes at antallet skal fortsette å øke i fremtiden og en kremasjonsprosent på cirka 50% i 2050 virker rimelig i forhold til landet forøvrig.

Under vises utvikling i antall kremasjoner i Nes kommune de siste 9 årene, målt mot tall for resten av landet.

Kilde: Nes kirkelige fellesråd og SSB.no

Dødelighet

Den gjennomsnittlige dødeligheten i Norge varierer og avhenger av flere faktorer, som blant annet økt levealder og alderssammensetningen av befolkningen. Med dødsrate menes antall døde per 1000 innbyggere i løpet av et år. I en gammel befolkning er derfor dødsraten høyere enn i en ung. Fordi gjennomsnittlig levealder er økende, er dødsraten fallende. Det har den vært i mange år og den vil fortsette å falle.

Ser vi på antallet gravferder i Nes kommune de siste 10 årene, er snittet på 166 gravferder per år. Tidligere alderssammensetning og statistikk for dødssannsynlighet påvirker antall dødsfall i kommunen. Dødeligheten er naturlig nok ulik for forskjellige aldersgrupper.

På bakgrunn av at vi i dette arbeidet ikke har hatt tilgang til aldersfordelte befolkningstall for de ulike soknene, er dødsraten for alle sokn, med unntak av Årnes, regnet ut fra en gjennomsnittlig rate basert på aldersfordelingen i hele kommunen. Dette kan gi enkelte avvik dersom noen sokn har aldersfordeling som skiller seg sterkt ut fra kommunens helhetlige sammensetning.

Forventet fremskrevet gravferdsprognose for Nes kommune frem mot 2050

Tabellen under viser årlig forventet fremskrevet gravferdsprognose for hele kommunen, målt mot forventet befolkningstilvekst. Kremasjonsandelen er beregnet med 5% stigning for hvert tiår, noe som er et raust anslag, men ikke utenkelig målt mot nåværende andel og vekst.

De siste 10 årene har snittet for antall gravferder i Nes kommune ligget på 166 per år. I 2021 ble det gjennomført 173 gravferder. Som følge av en snitt-beregning av dødsraten i kommunen, er utgangstallene i tabellene under muligens noe høyere enn de reelle tallene.

År	Totalt befolkningstall	Gravferder totalt (kiste/urne)		Beregningsgrunnlag
2022	23727	150	80	Middels befolkningstilvekst Kremasjonsprosent 35 %
2023	24027	152	81	
2024	24311	154	82	
2025	24579	154	83	
2026	24832	156	84	
2027	25081	157	85	
2028	25324	159	86	
2029	25563	160	86	
2030	25795	162	87	
2031	26020	152	101	Middels befolkningstilvekst Kremasjonsprosent 40 %
2032	26237	153	102	
2033	26447	155	102	
2034	26650	156	103	
2035	26847	157	104	
2036	27038	158	105	
2037	27224	159	105	
2038	27403	160	106	
2039	27575	161	107	
2040	27740	162	107	Middels befolkningstilvekst Kremasjonsprosent 50 %
2041	27899	136	135	
2042	28052	136	136	
2043	28198	137	137	
2044	28337	138	137	
2045	28470	138	138	
2046	28596	139	139	
2047	28714	140	139	
2048	28826	140	140	
2049	28931	141	140	
2050	29030	141	141	
SUM		4363	3178	

Forventet fremskrevet gravferdsprognose for de ulike soknene frem mot 2050

Nedenfor er gravferdsprognoser for de ulike gravplassene i Nes kommune. Merk at Klodsbodding er regnet sammen med Auli, da disse tilhører samme sokn.

År	Befolkning tilhørende Auli og Klodsbodding kirkegård	Gravferder totalt (kiste/urne)
2022-2030	5142	187 / 100
2030-2040	5580	208 / 138
2040-2050	5909	183 / 183
SUM:		578 / 421

År	Befolkning tilhørende Fenstad kirkegård	Gravferder totalt (kiste/urne)
2022-2030	2651	97 / 51
2030-2040	2877	107 / 71
2040-2050	3047	95 / 94
SUM:		299 / 216

År	Befolkning tilhørende Ingeborgrud kirkegård	Gravferder totalt (kiste/urne)
2022-2030	1201	48 / 26
2030-2040	1448	54 / 36
2040-2050	1534	48 / 47
SUM:		150 / 109

År	Befolkning tilhørende Nes kirkegård	Gravferder totalt (kiste/urne)
2022-2030	3508	128 / 68
2030-2040	3807	142 / 94
2040-2050	4031	125 / 125
SUM:		395 / 287

År	Befolkning tilhørende Udenes kirkegård	Gravferder totalt (kiste/urne)
2022-2030	4287	156 / 83
2030-2040	4652	173 / 115
2040-2050	4926	153 / 152
SUM:		482 / 350

År	Befolkning tilhørende Årnes kirkegård	Gravferder totalt (kiste/urne)
2022-2030	8043	795 / 428
2030-2040	8728	885 / 590
2040-2050	9243	781 / 781
SUM:		2461 / 1799

Fremtidig arealbehov

Når nye gravfelt skal tas i bruk, vil mange graver tas i bruk som dobbeltgraver. Det vil si at det festes en grav ved siden av den grav som skal brukes. Dette gjør at for hver kiste som nedsettes, beslaglegges i realiteten to graver. I motsetning tas også allerede festede graver, på eksisterende gravplass, i bruk. Forholdet mellom

bruk av allerede festede graver og bruk av dobbelt graver avhenger av størrelsen på eksisterende gravplass og muligheten for å ta i bruk festede graver.

Ved normal drift, skal en gravplass kunne drives slik at kistegraver gjenbrukes med et visst antall års mellomrom. Festetiden er 20 år, men på grunn av en rekke forhold som for eksempel jordbunnsforhold, gjenfeste, beslag av dobbeltgraver og lignende, vil gjennomsnittlig omløpstid mellom hver gang en grav kan benyttes være vesentlig lenger, vanligvis mellom 50 og 100 år. Det er vanskelig å gi noe eksakt estimat for hvilken omløpstid som må påregnes gravplassene i Nes kommune, og det vil variere mellom de ulike gravplassene.

Fremtidig behov for areal til gravlegging vil være svært avhengig av andelen kremasjoner. Hver urnegrav krever et nettoareal på minimum 2,25 m². Dette er halvparten av en kistegrav. I hver urnegrav kan det nedsettes inntil 4 urner, men erfaringer viser at det normalt settes ned 2 urner i hver grav. Rent kapasitetsmessig er derfor urnegravfelt ikke så plasskrevende som kistegravfelt.

En må legge til grunn at det knytter seg stor usikkerhet til premisser som befolkningsutvikling, kremasjonsprosent og omløpstid på gravfelt.

Gravkapasitet på gravplassene i Nes kommune

Når vi ser på gravferdsprognosene for årene fremover er det mulig å se om det er tilstrekkelig gravkapasitet på hver enkelt gravplass i kommunen nå og fremover.

Gravplass	Ledige kistegraver (ikke festede)	Ledige kistegraver (festede)	Ledige urnegraver	Plass i navnet minnelund	Plass i anonym minnelund	Gravbehov i 2030 (kiste/urne)	Gravbehov i 2040 (kiste/urne)	Gravbehov i 2050 (kiste/urne)	Tot. gravbehov mot 2050 (kiste/urne)
Auli og Klodsbodding	1094	125	0	0	0	187 / 100	208 / 138	183 / 183	578 / 421
Fenstad	442	142	35	0	0	97 / 51	107 / 71	95 / 94	299 / 216
Ingeborgrud	441	77	137	60	0	48 / 26	54 / 36	48 / 47	150 / 109
Nes	1440	238	0	0	0	128 / 68	142 / 94	125 / 125	395 / 287
Udenes	697	49	127	80	20	156 / 83	173 / 115	153 / 152	482 / 350
Årnes	728	306	374	400	240	795 / 428	885 / 590	781 / 781	2461 / 1799

I tabellen ovenfor ser vi at noen av gravplassene er godt rustet til å møte forventet gravbehov når det gjelder kistegraver. Unntaket er Årnes, som trolig vil være fullt belagt innen 2030.

En ser også at samtlige gravplasser har behov for å etablere eller utvide kapasiteten når det gjelder urnegraver. Det bør tilrettelegges for vanlige urnegraver på alle gravplassene, i takt med det stigende kremasjonstallet. På gravplassene det ikke er etablerte urnegravfelt, bør dette prioriteres dersom prognosen om en kremasjonsandel på 50 % oppnås innen 2050. Det vil uansett være en fortsatt stigende trend i kremasjonsandelen i årene fremover. En ser eksempelvis at Nes har rikelig med ledige kistegraver og det kan følgelig være et alternativ her å omregulere noe av arealet til urnegravfelt. Av prognosen ser man at det trolig haster å gjennomføre en slik omdisponering, da behovet er høyt allerede i dag og vil fortsette å øke de nærmeste årene.

Også på gravplassene hvor det allerede er etablert urnegraver, ser vi at alle gravplassene vil ha behov for utvidelse eller omregulering til flere urnefelt for å dekke gravbehovet for urner i årene fremover. Dette vil følgelig være aktuelt i årene mellom 2030 og frem mot 2050. En ser eksempelvis at Udenes i følge prognosen har for dårlig dekning av urnegraver. Her kan omdisponering innenfor eksisterende areal være en mulig løsning.

Tilleggs vurdering: Årnes gravplass

Status i dag

Årnes gravplass ble sist utvidet på midten av 1990-tallet i nordøstlig retning i forlengelse av hovedaksen. Utvidelsen omfattet den gang 912 nye kiste-graver og 118 urnegraver. I dag er det oppført totalt 4009 gravplasser. Av disse er 540 ledige og 548 anlagt som urnegraver. Det er 371 ledige ufestede urnegraver. Som tidligere nevnt, ser man sterkt stigende kurve over prosentandel som har valgt kremasjon og urnegrav ved Årnes gravplass. Fra 16 % registrerte i 2013, til 47 % registrerte i 2019.

Oppsummering behovsanalyse fra 2014

Det ble gjennom en arealbehovsanalyse fra 2014 gjort rede for alternativer til mulige utvidelser i tilknytning til eksisterende gravplass. Rapporten anslo at Årnes kirkegård sannsynligvis ville være fullt belagt i 2022. Det ble i analysen lagt til grunn en kremasjonsandel på 14% frem mot 2040 og 20% mellom 2040 til 2050.

Det ble i rapporten konkludert med at en utvidelse ved Årnes kirkegård med et 20-års perspektiv vil kreve utvidelse på et areal på om lag 11 000m². Som følge av dette ble det foreslått og vurdert 3 mulige utvidelsesarealer:

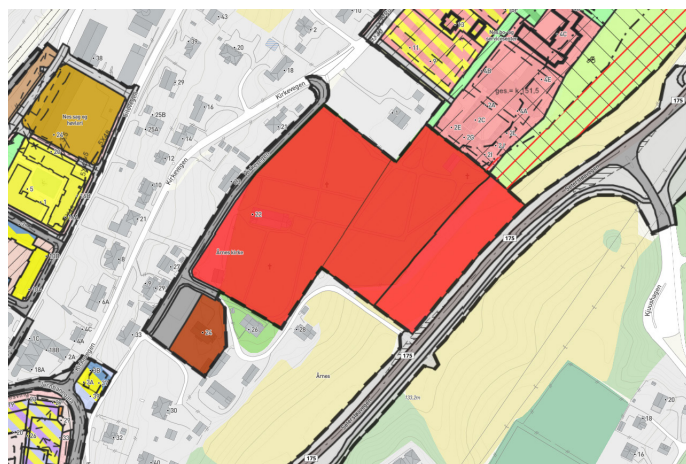
- Utvidelsesareal 1 i direkte tilknytning til den eldre delen av gravplassen mot nord
- Utvidelsesareal 2 syd for siste utvidelsesareal, ned mot Fylkesvei 175
- Utvidelsesareal 3 som en videreføring av siste utvidelse østover, ned mot Fylkesvei 175

Status i dag

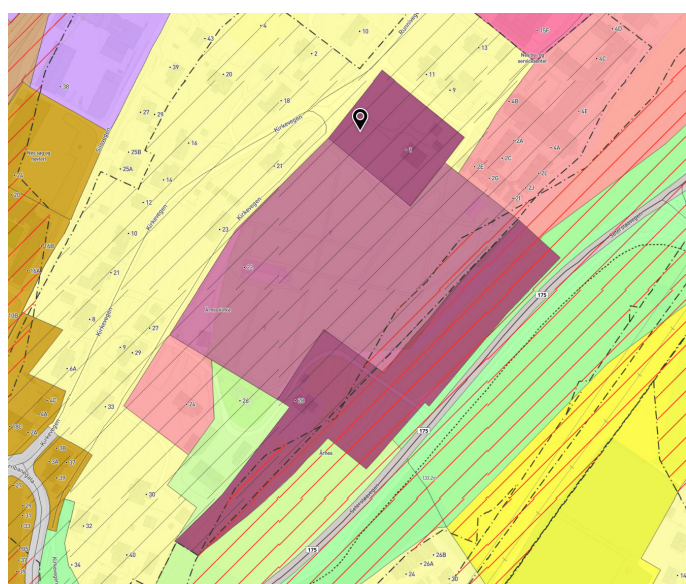
I gjeldende kommuneplan for bebyggelse og anlegg 2019-2030 ser vi at alle de forslåtte utvidelsesarealene er blitt avsatt til *Grav og urnelund - fremtidig*, men det er foreløpig ikke vedtatt noen plan for hvilket eller hvilke områder som skal ligge til grunn for en eventuell utvidelse, og området står følgelig som uregulert.

Vi ser av tallene for gravkapasitet på Årnes (s. 39)

at det fortsatt er ledige kiste- og urnegraver per i dag, men at gravplassen trolig vil være fullt belagt innen 2030. Kremasjonsandelen har steget vesentlig raskere enn anslått i behovsanalysen fra 2014 og det vil allerede i 2030 være behov for flere urnegraver. Samtidig er det nylig etablert navnet og anonym minnelund med henholdsvis 400 og 240 plasser, men det er ytterligere behov for både flere kiste- og urnegraver i årene frem mot 2050.

Figur: Utklipp fra gjeldende reguleringsplan, hvor området er avsatt som Område til offentlig bebyggelse

Figur: Utklipp fra gjeldende kommuneplan hvor lilla felt viser formål Grav og urnelund - fremtidig

Oppsummering og anbefaling

I samsvar med behovsanalysen fra 2014, stiller vi oss bak at Utvidelsesareal 1 anses som meget godt egnet for utvidelse om man kun ser på arealene. Her er god tilgjengelighet, flatt terreng, eksisterende vegetasjon av høy kvalitet og god mulighet for tilrettelegging av mer parkeringsareal.

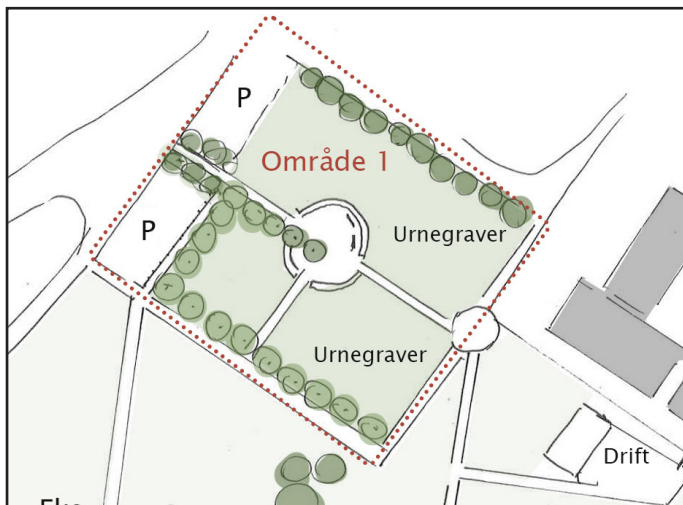
Tatt i betraktning det kommende arealbehovet for gravplasser ved Årnes kirke, vil det likevel være hensiktsmessig å vurdere å i tillegg utvikle Utvidelsesareal 2 og 3. Her følger riktignok en del tiltak knyttet

til tilgjengelighet og universell utforming, terrengtilpasninger og tiltak knyttet til støy/buffer mot FV 175. En må derfor legge til grunn at noe areal vil gå med til å gjøre området egnet for gravlegging. En mulighet er å se på alternative gravtyper i dette området, som navnet minnelund, urnevegger o.l. Dette kan gi flere muligheter knyttet til utnyttelse av tomte og de krevende terrengforholdene. Det er i tillegg større usikkerhet knyttet til hvor vidt en får anlagt nytt parkeringsareal i forbindelse med Utvidelsesområde 2 eller 3. Det krever avkjøring fra FV 175, som forutsetter godkjenning av Statens Vegvesen.

Figur: Skissen viser mulig utnyttelse av foreslåtte utvidelsesområder. Området lengst sørvest (område 3) er ikke tatt med i vurderingen.

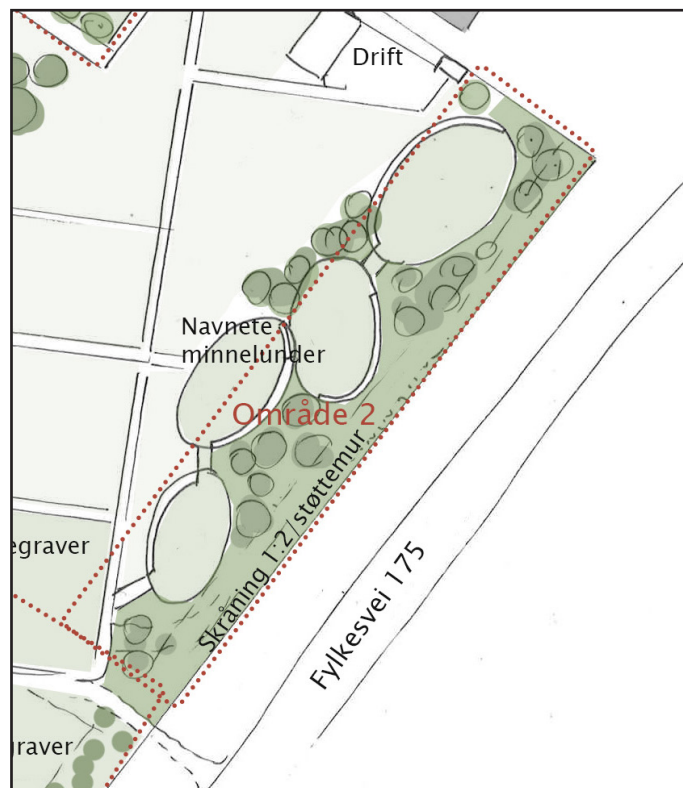
Utvidelsesområde 1, Runnivegen 1

Tomten har private eiere og inneholder en bolig i dag. I gjeldende kommunedelplan er området satt av til fremtidig utvidelse av kiste og urnefelt, og det er mulig å omregulere tomten.

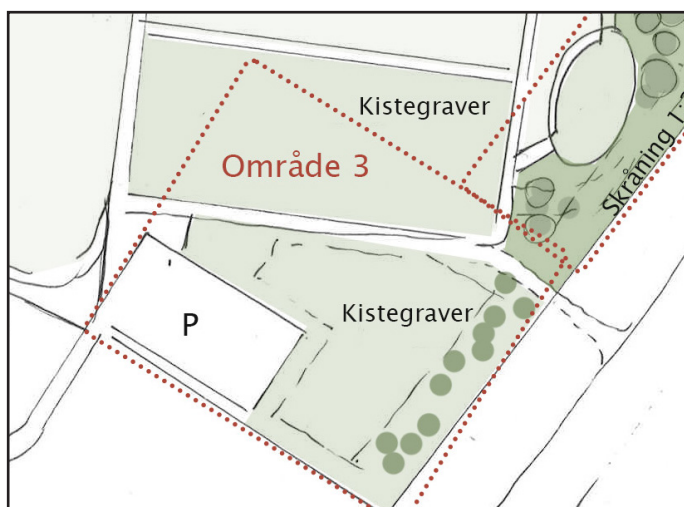
Tomten er flat og har god tilgjengelighet fra resten av gravplassen. Tomten ligger ca 150m fra eksisterende parkering, og det bør vurderes å sette av noe areal til parkering ved eventuell utvidelse. Parkeringen vil også gi kortere gangavstand til større deler av eksisterende gravplass, og kan opparbeides universelt. Hagen har et formelt uttrykk med alléer og store trær. Ved en eventuell utvidelse kan man bevare noe av vegetasjonen og bygge videre på det formelle formspråket. Tomten er på ca 5000 m² og kan inneholde ca 1000 urnegraver eller ca 480 kistegraver, samt en ensidig parkering med opptil 20 plasser. En kombinasjon av kiste og urnefelt vil også være mulig. Tomten kan utvikles uavhengig av andre mulige utvidelsesområder som vist på skissen.

Område 2, mot fylkesvei 175

Tomten er allerede regulert til offentlig bygg (kirke) og er dermed et naturlig utvidelsesområde. En utvidelse her vil kreve vesentlige terrengopparbeidelser med støttemurer og terrassert terreng ned mot fylkesveien. Området er svært støytuetsatt, og en utvidelse kan utløse krav om støyskjermingstiltak. Terrenget vil også kreve universelt utformete gangveier med maks stigning 1:15. Dette kan løses ved å videreføre eksisterende gangvei sørover som går på tvers av fallet. Området kommer tett på vegen og langt unna parkering og kirken. Det vil derfor være viktig å legge inn ekstra kvaliteter som gjør området attraktivt. For å utnytte tomten best mulig kan man etablere navnete minnelunder med felles minnesmerker som f.eks. også fungerer som støttemurer. Ved å bruke rikelig med vegetasjon rundt feltene får man en buffer mot fylkesveien og man kan skape mindre rom rundt urnefeltene. Her vil det også være mulig å etablere en urnevegg, dersom man ser at det er noe man ønsker på gravplassen. Utvidelsesområdet gir ca 1000m² med areal til graver som kan fordeles på urnegraver (445 graver) og navnete minnelunder (4000), eller i en kombinasjon.

Område 3, boligtomt i sør-øst

Tomten har private eiere og består av en bolig med tilhørende driftsbygninger. I gjeldende kommunedelplan er området satt av til fremtidig utvidelse av kiste og urnefelt, og det er mulig å omregulere. Eiendommen har adkomst fra fylkesveien og fra Kirkevegen. Det er usikkert om adkomsten fra fylkesveien kan videreføres ved en eventuell utvidelse. Tomten vil kreve større terrengendringer slik at man får et sammenhengende terreng med eksisterende gravplass. Det vil også være mulig å bruke deler av området til parkering med adkomst fra Kirkevegen. Mot eksisterende gravplass er det plass til et stort kistegravfelt, eller urnefelt, og man kan bygge videre på eksisterende stisystemer. Området vil gi best utnyttelse og terrengforming i kombinasjon med utbygging på område 2.

Oppsummering: anbefalninger for tiden frem mot 2050

Gravbehov og arealdisponering mot 2050

En må legge til grunn at det knytter seg stor usikkerhet til premisser som befolkningsutvikling, kremasjonsandel, bruk av dobbeltgraver/festede graver og omløpstiden på gravfelt. Dersom befolkningsveksten går raskere, i henhold til kommunens ønsker, vil gravplassene naturlig nok være fullt belagt tidligere. Beregningene er følgelig kun en prognose for å tegne et scenario for fremtiden. Nes er en kommune som opplever stor befolkningsvekst i dag. Presset er størst i kommunesenteret Årnes og en ser av gravkapasitetstabellen at det her er et nokså umiddelbart behov for utvidelse av gravplassen. For de resterende gravplassene i kommunen er behovet for omregulering av disponibelt areal størst, herav omgjøring av ledige kistegraver til urnegraver.

Det er viktig å ha fritt valg knyttet til hvilken gravplass man skal gravlegges, og det kan være belastende for innbyggerne i kommunen å potensielt ikke vite hvorvidt de kan få en plass på den gravplassen de ønsker. Samtidig er det viktig å unngå at ansatte på de ulike gravplassene ikke vet hvor vidt de har plass når neste dødsfall inntreffer. Dette er scenarioer man ønsker å motarbeide og avverge, og som bør ligge til grunn for fremtidig planlegging og disponering av gravplassene.

Etablere og tilrettelegge for flere urnegravfelt

Nes kommune har i dag en nokså høy kremasjonsandel, målt mot resten av landet. Ettersom andelen trolig vil fortsette å stige i årene fremover, blir det vesentlig å tilrettelegge for flere urnegravplasser. Det er ikke et utenkelig scenario at det mot 2050 kan være jevn fordeling mellom kiste- og urnegraver, slik det er lagt til grunn for i beregningene i dette dokumentet. I dag er det dårlig dekning av urnegravfelt i kommunen og flere steder blir kistegraver benyttet som urnegrav. Et kistefelt med plass til én kistegrav kan på samme areal ha plass til 8 urner. Av gravplassundersøkelsen ser man i tillegg at flere respondenter sier seg villig til å la seg kremere dersom dette kan bidra til at de får gravplass der de ønsker. Dette er et interessant funn, som bør følges opp på de ulike gravplassene i kommunen.

Etablering og omregulering av kistegravfelt til urnegravfelt vil trolig også være en viktig nøkkel for å løse fremtidige utfordringer knyttet til arealbruk og kapasitet. For å bidra til å øke kremasjonsprosenten i kommunen ytterligere bør det anlegges attraktive urnegravfelt, slik som på Udenes, på flere av gravplassene. Dette bør gjøres innen snar fremtid for å stimulere bruk av urnegraver til fordel for kistegraver, samt sørge for god arealdisponering. Minnelunder er et godt supplement for å skape et variert tilbud.

Attraktivitet og universell tilgjengelighet

En ser av gravferdsundersøkelsen at estetikk og utforming er viktig for folk, også knyttet til valg av gravplass. Dette er et viktig funn å følge opp for fremtiden. Gravplassene bør planlegges og prosjekteres på en helhetlig måte av kvalifiserte fagpersoner med erfaring innenfor området. Det bør tilstrebes å skape attraktive og verdige steder. Andre vesentlige elementer vil være vegetasjon, romlighet, tilgjengelighet, materialer av høy kvalitet og attraktive sitteplasser. Opparbeidelse av felt med ulike gravtyper av høy kvalitet vil i tillegg kunne skape oppmerksomhet og gjøre folk bevisst hvilke muligheter man har utover den tradisjonelle kistegraven.

Det er essensielt viktig å tilrettelegge for universell tilgjengelighet på de ulike gravplassene, og følgelig gjøre vurderinger for de ulike gravplassene hvor vidt det er behov for å gjøre tiltak. Minnelunder bør ha en sentral plassering og være universelt utformet.

Drift og bemanning

Med en økende kompleksitet på gravplassene, med flere elementer og ulike gravtyper, legges det et stadig større press på drift og vedlikehold. God bemanning på gravplassene er en grunnpilar for å ivareta attrak-

tivitet og øke kvaliteten på gravplassene. Det bør i tiden fremover i større grad være slik at gravplasser prioriteres på lik linje med et parkanlegg, hvorav det avsettes nok midler til drift og vedlikehold. Skjøtselsplaner bør legges til grunn for å sikre kvalitet ved etablering av nye anlegg, samt for å tydeliggjøre fremtidig ressursbehov.

Nes kommune har mange gravplasser innenfor kommunegrensen sammenlignet med andre kommuner. Det er store avstander mellom gravplassene og utstyr fraktes daglig mellom de ulike lokasjonene. Nes er i tillegg langt på vei ved etablering av ulike gravtyper på mange av gravplassene, som således vil ha behov for tilstrekkelig oppfølging og drift i årene fremover.

Nytenkning

Å etablere for nytenkning knyttet til utvikling av gravplassene vil være et viktig premiss for fremtiden. Det bør være fokus på økt tilrettelegging for alle type gravformer på flere av gravplassene. Særlig Årnes, som er en sentral gravplass med høyt press, bør gi rom for ulike gravtyper og tilpasninger knyttet til ulike behov og ønsker. En ser at dette allerede er noe som prioriteres i Nes kommune, og at det er positiv utvikling på flere av gravplassene.

Det bør samtidig tilstrebes å sørge for god kommunikasjon og informasjonen ut til kommunens befolkning om hvilke muligheter som finnes på de ulike gravplassene. Dette vil potensielt kunne stimulere til at flere velger bort den tradisjonelle kistegraven, til fordel for eksempelvis fritt gravplassvalg. Det bør fremstå klart og tydelig at alle gravtyper innebærer verdighet på lik linje med en kistegrav, slik at andre alternativer kan vurderes på lik linje med disse.

Økt tilrettelegging for andre tros- og livssyn vil også være viktig for fremtiden. Ut fra demografi og befolkningsfremskrivning, bør en vurdere hvilke av gravplassene som vil ha behov for økt tilrettelegging for andre tros- og livssyn. Et nøytralt sermonirom bør etableres, gjerne i kommunesenteret. Dette bør være et permanent tilbud som representerer verdighet, samt muligheter for tilpasning til ulike ønsker og bruk.

Foto: Damian Heinisch

Begrepsliste

Allmenn gravplass

Gravplass for alle. Gravplass som er etablert etter gravferdsloven. Jf. Offentlig gravplass.

Anonym grav

Grav som ikke har informasjon om hvem som er gravlagt der, den er bare kjent for gravferdsforvaltningen. Graven har ingen ansvarlig og kan ikke festes. Det kan ikke settes opp gravminne.

Anonym minnelund

Gravfelt for anonyme graver.

Den som sørger for

Fysisk person som enten er utpekt av avdøde før han døde eller oppnevnt av gravferden like nære beslektede etter dødsfallet, slik det er regulert i gravferdsloven § 9.

Felles gravminne

Gravminne som eies av gravplassen og hvor etterlatte, som regel mot betaling, kan plassere navn og data på avdøde som er gravlagt på stedet. Gravplassen har ansvar for vedlikehold av gravminne og eventuell blomsterplanting.

Fester

Den som står som part i avtale om feste av grav. Festeren rår over graven, kan sette opp gravminne og bestemmer hvem som skal gravlegges der. Festeren plikter å holde graven i hevd og betale festeavgift.

Festetid

Tidsrommet graven er festet for.

Fredet grav

1. Grav som står fredet i fredningstiden. Jf. Fredningstid.
2. Krigsgrav fra 1. og 2.verdenskrig har uendelig fredning. Se gravferdsloven § 23a.
3. Grav som er fredet i medhold av kulturminneloven.

Fredningstid

Tidsrommet fra siste gravlegging til graven kan tas i bruk neste gang. Den tida som går med for at gravinnholdet skal brytes ned. Fredningstida kan ikke være kortere enn 20 år. Se gravferdsloven § 8.

Fri grav

Grav som det ikke betales festeavgift for. Graven er fri for betaling i fredningstiden.

Gravedybde

Dybden på en grav. Dybden er lik urnas eller kistas høyde + jordoverdekningen. Jordoverdekningen skal være minst 0,5 meter over urne og minst 0,8 meter over kiste.

Gravfelt

Del av gravplass. Som regel avgrenset av veg, sti eller vegetasjon.

Gravferdsforvaltning

Forvaltningsorgan med rettslig kompetanse til å treffe avgjørelser med hjemmel i gravferdsloven. Gravferdsforvaltningen er etter hovedmodellen kirkelig fellelsråd, men kan på særlige vilkår være kommunen.

Gravfeste

Tidsavgrenset avtale om disponering av grav. Jf. fester.

Gravfred

Jf. fredningstid.

Gravkart

Kart som viser gravene på et gravfelt.

Gravlegat

Jf. Stellavtale.

Gravminne

Minnesmerke av varig materiale med navn og data på den gravlagte som står på en grav eller et gravsted.

Gravplass

Gravplass som forvaltes av kirkelig fellesråd/kommunen eller gravplass som forvaltes av et registrert trossamfunn.

Gravplassplan

Oversikt over alle elementer på gravplassen.

Gravregister

Register med oversikt over alle gravlagte, hvor og når de er gravlagt, hvilke graver som er festet sammen, når festeavtalen går ut og hvem som er fester av graven.

Gravreserve

Det samlede antall ledige graver i kommunen. Etter gravferdsloven skal det utgjøre minst så mange graver at det tilsvarer tre prosent av kommunens innbyggertall.

Gravsted

Flere graver som er avtalt festet sammen.

Jordoverdekning

Jf. gravedybde.

Kirkegård

Tidligere fellesbetegnelse på gravplass. Forekommer ofte i egnenavn.

Kiste

Lett nedbrytbar kiste med lokk der avdøde får plass i sin fulle lengde.

Kistegrav

Grav som er minst 3 meter lang og 1,5 meter bred. For gravfelt før 1997, - minst 2,4 meter lang og 1,2 meter bred.

Kremasjon

Forbrenning av død menneskekropp i særskilt kremasjonsovn.

Krematorium

Bygning som inneholder kremasjonsovn.

Minnelund

Gravfelt for urner og kister der det ikke skal settes opp individuelle gravminner.

Minnesmerke

Minnesmerke som ikke er gravminne. F.eks. minnesmerke på navnet minnelund eller krigsminnesmerke plassert på gravplass.

Navnet minnelund

Minnelund der navn og data på den gravlagte blir satt på et felles minnesmerke.

Offentlig gravplass

Gravplass som er et offentlig ansvar. Jf. Allmenn gravplass.

Omregulering

Sjargonguttrykk for oppretting av gravfelt med for små graver, skjeve gravrekker, oppfylling mv.

Sletting av grav

Grav kan slettes først etter fredningstidens utløp og bare hvis den ikke festes videre.

Stelleavtale

Avtale om at gravferdsforvaltningen eller andre leverer gravstell. Dvs. planting og stell av planter på graven som vanligvis forskuddsbetales.

Tilrettelagt grav

Grav som er tilrettelagt for å imøtekomme behovet til en livssynsmessig eller religiøs minoritet.

Urne

Lett nedbrytbar beholder som inneholder aske etter kremasjon.